

TOPLUM, TOPLUM PSİKOLOJİSİ, DAVRANIŞ, GRUP ve KALABALIK

TOPLUM

Toplum; tarihsel gelişme içinde, aynı toprak parçası üzerinde birlikte yaşayan ve ortak bir uygarlığı olan, yaşamlarını sürdürmek, birçok temel çıkarlarını gerçekleştirmek için işbirliği yapan insanların tümü, kısaca insanı etkileyen gerçek ilişkiler bütünüdür.

Toplum, sosyolojinin en temel kavramıdır ve belirli bir kültürü ve bir takım toplumsal kurumlardan oluşan insanlar arasındaki ilişkilerden meydana gelir. Başka bir deyişle toplumu oluşturan şey bireylerden çok bireylerin arasındaki ilişkiler, paylaştıkları değerler ve davranış kalıplarıdır. Dolayısıyla toplum, bireylerin toplamı demek değil, birbiriyle bağları bulunan bireylerin bir arada olma halidir.

Toplum Psikolojisi:

Toplum psikolojisi; değişik amaçlar ve düşüncelerle bir araya gelmiş kişilerin toplumsal yapı içerisindeki duygu, düşünce ve davranışlarını inceler ve yorumlar, başka bir deyişle, ferdin sosyal çevresi ile kültürel ortamı arasındaki ilişkileri inceleyen bilim dalıdır.

Toplumun psikolojisi, bireylerin psikolojisi ile doğru orantılı olarak gelişmektedir. Bireylerin psikolojilerinin temelinde yatan bir gruba aidiyet ve dâhil edilme duygusu bu aşamada kendisini göstermektedir. Toplum bütünsel bir yapılanma olarak bireylerden ve bireylerin oluşturmuş olduğu toplumsal grupların karşılıklı etkileşimlerinden meydana gelmektedir. Bu etkileşim "ben ve öteki" şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Bir toplum içerisinde insanlar kendi aralarında sürekli bir biçimde iletişim halindedir. Bu iletişim hem sözel hem de fiziksel boyutta gerçekleşmektedir. Toplumun tanımında yer alan "ilişkiler bütünü" kavramı da insanların iletişimine vurgu yapan bir öze sahiptir. Dolayısıyla insanlar kendi aralarında ekonomik, hukuksal, duygusal ve bilgi(sel) bağlamda iletişim içerisine girmektedirler. Bu iletişim kanallarını tıkamak veya tamamen ortadan kaldırmak toplumun özüne zarar verebilecektir.

Toplum Psikolojisinin Güvenlik Kuvvetleri İçin Önemi

Güvenlik görevlileri toplumun huzurunu sağlamak için vardır. Toplumun huzurunu sağlamak için toplumun ne olduğunu, nasıl işlediğini, oluşumunu vs. bilmek gerekir. Toplumun dirlik, düzen ve güvenliğini sağlamak, vatandaşların mal ve can güvenliğini korumakla görevli olan güvenlik görevlileri olaylara, bireylere ya da topluluğa müdahale ederken ya da onlarla etkileşime geçerken

toplumu oluşturan bireyler, kitle ve gruplar hakkında bilgi sahibi olması, onların davranışlarını önceden tahmin edebilmesi büyük ölçüde bu formasyonu almasına bağlıdır. Çağımız bilgi çağıdır, bu nedenle ekonomik, sosyal, siyasal ve psikolojik şartların hızla değiştiği dünyada güvenlik görevlileri de her çeşit bilgi ile donanarak bu koşullara ayak uydurması büyük önem arz edecektir. Kısaca güvenlik kuvvetleri, görev yaptığı çevrenin sosyal, siyasal, ekonomik ve psikolojik durumunu iyi tanımalı ve gelişmeleri sürekli takip etmelidir.

Davranış

Davranış, insanın gözlenebilen veya ölçülebilen hareketleri, eylemleri, başka bir deyişle, uyarılmalara verilen tepkidir.

Psikolojik anlamda davranış; canlıların dış dünyaya karşı gösterdikleri her türlü bilinçli-bilinçsiz, bedensel ve fiziksel tepkilerinin genel adıdır. Davranışı "hareket" ten ayıran temel faktör, davranışın bir etkiye karşı "bilinçli tepki" olma özelliğidir. Bilinçli davranış esas itibariyle bir nedene dayalıdır ve mutlaka bir amacı vardır. Hareketten farklı olarak bilinçli davranış, davranışta bulunanın iradesi ve bireysel güdülerini yansıtır.

Sosyolojik açıdan davranış; bireysel davranışların ötesinde, bireyin davranışlarında etkili olan "grupsal" ve "sosyal davranışları" ele almaktadır. Kişinin davranışlarının oluşmasında "grup dinamiği" nin de önemli etkisi söz konusudur.

Davranışın birçok farklı tanımı olmasına rağmen bu tanımların ortak özelliği şunlardır.

- Davranış, insanın yaptığı etkinliklerdir.

Bu etkinliklerin başkaları tarafından gözlenmesi veya organizmanın kendisi tarafından algılanması mümkündür.

Davranışın Kaynağı

İnsan davranışları çok nedenli ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Davranışlarımız, daha önceki bir takım olayların ve koşulların sonucudur. Etkili ve verimli bir güvenlik hizmeti için insan davranışlarını, bu davranışların nedenlerini ve hedeflerini iyi anlamak gerekir. Bazı davranışlarımız dışarıdan fiziki olarak gözlemlenirken, bazı davranışlarımızın kaynağı sadece aletlerle ölçülerek tespit edilebilir. Örneğin, bize birisi soru sorduğunda cevap verir, konuşur veya hareket ederiz, bu davranış herkes tarafından gözlemlenebilir. Fakat bir korku, sevinç vb. sonucu kan basıncımızın artmasını, nabız sayısındaki artışı gözlemleyemeyiz ancak bunları aletlerle ölçebiliriz.

Genel olarak davranışlarımız iki biçimde ortaya çıkar.

- a) ***Doğuştan gelen davranışlar***; Kalıtsal olarak gelen ve sonradan öğrenilmeyen davranış şekillerine denir. Kalıtsal davranışlar, canlı dünyaya gelir gelmez olduğu gibi, sonradan da ortaya çıkabilir. Doğuştan

getirilen iki ana davranış türü "içgüdü ve refleks" dir. Psikolojik özellikler olan yetenek, mizaç ve duygusal denge gibi faktörler içgüdü, dizimize vurulduğu zaman hafifçe ayağımızı kaldırmamız, gözbebeğimizin şiddetli ışıpta küçülmesi, az ışıpta büyümesi, diline limon alan birinin ağzının sulanması ve yüzünü buruşturması ise doğuştan gelen refleks davranışlardır.

- b) Sonradan kazanılan (öğrenilen) davranışlar; Refleks ve içgüdü gibi doğuştan getirilmeyen, öğrenme ürünü olarak sonradan kazanılan davranışlardır. Herhangi bir müzik aletini çalabilme, resim yapma, bisiklete binme, çocuğun evini bulabilmesi, yine ağlayan bebeğin annesinin sesini duyunca ağlamasını kesmesi (Annenin sesi duyulduğunda bebek susuyorsa istediği şeye kavuşacağını bildiği için rahatlamış ve susmuştur, bu doğuştan gelen bir özellik değil, sonradan öğrenilmiş bir davranıştır ve öğrenme ile gerçekleşmiştir.) gibi.

Davranışın Oluşumu

İnsan davranışları çevre ve kalıtım faktörlerinin etkisi altında oluşur. Birey, doğumdan itibaren, hatta daha önce çevresini etkilemeye ve ondan etkilenmeye başlar. Einstein, çevreyi "benden başka her şey" diye tarif etmiştir. Buna, tüm varlıklar, olaylar, haberler ve etkinlikler dahildir. Bebeğin anne karnında bulunduğu ortam ve şartlar (annenin sigara, alkol, uyuşturucu alması, ruh ve beden sağlığı, beslenmesi, vb.) doğum öncesi çevre, doğumdan sonra kişinin etkileşimde bulunduğu her türlü canlı ve cansız varlıklarla olaylar (aile, arkadaş, medya, eğitim, iklim, vb.) ise doğum sonrası çevre olarak adlandırılır. Bireyin davranışları, hem doğum öncesi ortamda anne ile olan fiziksel ve ruhsal bağlantısından hem de doğum sonrası içine girdiği fiziki ve sosyal ortamdaki sosyalleşme sürecinden etkilenmektedir. Çevrenin yanı sıra insan davranışlarını etkileyen bir diğer faktör de "kalıtım ya da soyaçekim" dir. İnsanlar kendi anne babalarına veya daha önceki atalarına benzerler. Çevredeki çeşitli sosyal ve fiziki unsurların yanında, kişideki ruhsal ve psikolojik özellikler de (aşırı panik, sinir, korku, asilik vb.) kalıtım yoluyla insana geçebilir ve davranış şekillerini oluşturabilir.

Çevre ve kalıtım aslında davranışın farklı yönlerini etkiler. Kalıtım, insanın gelişim potansiyelini ve kapasitesini, çevre ise bu potansiyelin ne kadar kullanılabileceğini belirlemektedir. İnsanın kapasitesini bir kaba benzetirsek, kalıtım kabın büyüklüğünü, çevre ise bu kabın ne kadarının doldurulabileceğini belirler. Örneğin, zeka kapasitesi (kalıtımın etkisiyle) düşük olan bir kişi için çevre-egitim şartları çok iyi de olsa önceden kalıtımla belirlenen sınırın üstüne çıkılamaz.

Sosyal Etki ve Uyma Davranışı

İnsanlar; yalnızken farklı, grup ve kalabalık içindeyken farklı olmak üzere iki değişik şekilde davranış gösterirler. Bir kişinin başkasından/başkalarından etkilenmesine sosyal etki denir. Başkalarından etkilenerek (başkalarının ayıplamasını, kızmasını, cezalandırmasını, sevmesini, takdir etmesini, ödüllendirmesini hesaba katarak) davranışta bulunmaya ise sosyal davranış denilmektedir. İnsanların grup, aşiret, toplum ve devlet şeklinde toplanmak için bir araya gelmeleri çeşitli sosyal etkileşim biçimlerini ortaya çıkarmıştır. Psikobiyolojik özellikler, yiyecek-içecek ihtiyaçları, güvenlik ve cinsiyetten kaynaklanan nedenler sosyal etkileşime yol açmıştır.

İnsan davranışlarının en önemli üç özelliği şunlardır.

- İnsan davranışları birbirinin tıpatıp aynısı değildir.
- İnsanlar birbirlerinden/toplumdan olumlu ya da olumsuz etkilenirler.
- Sosyal etki yoluyla insanlar içinde buldukları gruba/topluma uyup benzer davranışlar sergilerler.

Uyma davranışı;

Bir kişinin davranış ve hatta bazı durumlarda düşünce ve duygularını gerçek ya da sosyal etki aracılığıyla değiştirmesi ve baskı yönüne doğru uyum göstermesi demektir.

Uyma davranışı çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir.

İtaat (boyun eğme); Aslında içinden gelmediği halde ya başka çaresi olmadığı ya da çekindiği için uyma durumudur. Bu durumda kişi araştırıp tartışmadan kabullenip uyma davranışı göstermektedir. Kişi, diğerleriyle beraber ve denetleniyor iken uyma davranışı göstermekte, yalnızken ve denetlenmiyor iken içinden geldiği gibi davranmaktadır. Bu tür uyma davranışında tutum ve davranışlar farklıdır.

Özdeşleşme; Beğenilen kişiye/gruba benzeme ve onu taklit ederek uyma. Kendisiyle özdeşleşen kişiye olan hayranlık devam ettiği sürece davranış ve tutum aynıdır.

Benimseme (kendine mal etme); Doğruluğuna gerçekten inanıldığı için uyma durumuna denir. Kişi, diğerleriyle beraber ve kontrol ediliyorken de, yalnız başına ve denetlenmiyorken de uyma davranışı göstermektedir.

Toplumsal Davranış Kuralları ve Etkileri:

Toplum hayatı, amaçladığı düzen ve dengeyi yine kendi içinden ürettiği kurallarla gerçekleştirir. Toplum hayatını düzenleyen bu kurallara "toplumsal davranış kuralları" denir. Toplumların geleneksel bilgi ve görgü birikimi ile güncel deneyimlerinden meydana gelen bu kurallar, toplumun sağlıklı işleyişini, barış ve huzurunu sağlar. Toplumsal yaşamda insan davranışlarını ve insanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk kuralları, din kuralları, ahlak

kuralları, görgü kuralları, örf ve adet kuralları (gelenek ve görenekler) gibi farklı nitelikte ve çok sayıda toplumsal davranış kuralı mevcuttur.

Toplum halinde yaşayan insanların yerine getirmek zorunda oldukları ödevleri ve kullanacakları yetkileri gösteren kurallara "toplumsal düzen kuralları" denilmektedir. Toplum hayatını düzenleyen çok çeşitli sosyal düzen kuralları bulunmaktadır. Bunlar; "din kuralları", "ahlak kuralları", "görgü kuralları" ve "hukuk kuralları" dır. Bu kurallar birbirine benzer özellikler taşımasına ve her biri toplum hayatını doğrudan ya da dolaylı düzenlemeye yönelik olsa da, aralarında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Kuşkusuz tüm kurallar içinde hukukun özel bir yeri ve önemi vardır. Diğer kurallardan hukuku farklı kılan pek çok nitelik olsa da; en farklı kılan nitelik hukuktaki yaptırım ögesidir. Devlet gücü ile bu yaptırımlar ve uygulanışı güvence altına alınmıştır.

Kolektif Davranış ve Kitle Psikolojisi:

Kolektif davranış; bir grup veya kalabalık içinde bir araya gelen kimselerin o grup ya da kalabalıkta ortak bir ruhla (kolektif bir şuurla) hareket etmeleridir. Bir araya gelmiş bireylere, ortak amaçlarını gerçekleştirme düşüncesiyle birlikte hareket etme eğilimi veren, aynı inanç ve idealler doğrultusunda eyleme geçme ruhuna "kolektif şuur" denilmektedir.

Görüldüğü gibi, grup ya da kalabalık olsun, kolektif davranışların oluşabilmesi için aşağıda sıralanan bazı şartların bulunması gerekmektedir.

- Olağan dışı, önemli ve heyecanlı bir şeylerin olduğunu düşünen insanların bir araya gelmesi. Bu insanlar huzursuz ve aşırı duyarlıdırlar,
- Heyecan, huzursuzluk ve duyarlılığın topluluk içinde bulaşıcı olması, birbirlerini etkileyerek artması,
- Bireylerin tahammülsüz hale gelmesi ve bireysel inisiyatiflerini kaybetmeleri,
- Eylem aşamasında kolektif şuurun tüm kalabalığı sarması ve aynı sözle, aynı duyguyla hareket eden bir vücut haline gelmesi.

Kitle psikolojisi;

Kitleler bir araya geldiklerinde, özellikle toplumsal olaylarda birlikte hareket etme eğiliminde olurlar. Bireyselliğin ve "ben" duygusunun yerini, gerekirse topluluk için kendini feda etme ve "biz" duygusu alır. Böyle durumlarda bir araya gelen insan topluluğu, onu meydana getiren bireylerin ayrı ayrı sahip oldukları kişiliklerden çok farklı yeni kişiliklere sahip olur ki, biz bu duruma "kitle psikolojisi" diyoruz. Bu durumda grup liderlerince kitlelerin yönlendirilmesi ve hareketlerinin kontrol edilmesi kolaylaşır.

Kitle ile birlikte hareket eden bireylerde aşağıda belirtilen durumlar görülebilir:

- Bilinçli hareket ve davranışların kaybolmaya başlaması.
- Söylem ve eylem birliğinin oluşması.
- Duygusal hareket etme eğiliminin artması.
- Düşüncenin ve akla gelenlerin hemen davranışa dönüştürülmesi isteği.
- Bastırılmış duygu ve düşüncelerin ortaya çıkması.
- Merhamet, şefkat, acıma, yardım etme vb. gibi insani duyguların zayıflayıp hırs, şiddet, kin, nefret, intikam gibi olumsuz duyguların artması.

GRUP

Gruplar, birbirleriyle birtakım ortak özellikler taşıyan ve aralarında ilişkileri olan insanlar tarafından oluşturulmaktadır. Ücretlerinin yükseltilmesi için gösteri yürüyüşü yapan sendika üyeleri, bir düğün töreninde toplanan akrabalar veya istirahat vakitlerinde aynı kahvehaneye giden ve birbirlerini tanıyan mahalle sakinleri birer grup oluştururlar.

Sosyolojik olarak grup; Birbirleriyle ilişkide bulunan, birbirinin varlığını dikkate alan ve aralarındaki bazı ortak yönlerin farkında olan birden fazla insandan oluşan topluluktur.

Gruplar, sıradan kalabalıklardan farklıdır. Hayes'e göre grup olmanın şartları:

- Gruptakiler (birden fazla kişi) birbirlerinin özelliklerini bilerek ve birbirleriyle etkileşerek uzun süreli ilişki içinde bulunmalıdır. Anlık ve geçici ilişkiler grup olma özelliği taşımaz.
- Gruptaki insanlar söz konusu grubun varlığının ve kendilerinin de o grubun üyeleri olduklarının bilincinde olmalıdırlar. Grubu grup olarak, kendilerini de grubun üyesi olarak görmeliler.
- Grubun kendi normları (kuralları ve yaptırımları) olmalı, grubun ortak değerleri, üyelerinin nasıl davranacakları ve rolleri belirlenmelidir. Grupta işler bir plan ve program çerçevesinde yürütülür, örgütlenmişlik özelliği öne çıkar, grup lideri ve üyelerin statüsü belirginleşir.
- Ortak amaçlar belirlenmelidir. Aynı ya da benzer düşünce ve fikirlerin paylaşıldığı grupta bir amaç birliği vardır.

0 halde grup; Etkileşim halinde olan, ortak amaçları, ortak normları bulunan ve birliktelik hisseden insanların oluşturdukları topluluklardır. Grubun yönlendirilmesinde ve üyelerin etkilenmesinde, lider önemli bir role sahiptir. İleride ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere grup lideri grubu etkilemek için; *İnandırma (İkna Etme)*, *ödüllendirme*, *zor kullanma* ve *ceza* gibi yöntemlere başvurmaktadır.

Lider grubu etkilemek ve yönlendirmek için genel olarak şu usulleri kullanır

a) **İnandırma (İkna Etme):** Grup liderlerinin heyecanı yüksek düzeyde tutmak, çevreye güçlü görünmek, yapılacak şeyleri açıklamak, eylemlerin haklı yönlerini göstermek ve desteklendiklerine, üyeleri ve çevreyi inandırmak amacı ile konuşmalar yapmasıdır.

b) **Ödüllendirme:** Ödüllendirmenin çeşitli yolları vardır. Maddi de olabilir, manevi de, insanların ihtiyaçları değişiklik gösterebilir. Lider, grup üyelerini iyi tanıdığı için kimin ne gibi ihtiyacı olduğunu bilir ve buna göre hareket eder. Bir başka deyişle nabza göre şerbet verir. Grup üyeleri ihtiyaçları karşılandığı zaman, lidere bağlılıkları artar ve mutlak itaat gösterirler.

c) **Zor Kullanma ve ceza:** Grupta duygusallık ve heyecan hakimdir. Bu nedenle grup üyelerinin biri grubun kurallarına uymadığı zaman lider, grup disiplinini korumak için değişik şekilde üyeye baskı yaparak üyenin kurallara uymasını sağlar veya sağlamaya çalışır. Bu baskı değişik şekillerde olabilir. Meselâ diğer üyeleri heyecandırarak kurallara uymayan üyeyi grup dışına iter, yalnızlığa mahkûm eder veya işkence, tehdit, şantaj ve öldürme gibi metotları uygular.

Grup Dinamiği

Grup dinamiği; "Grubun herhangi bir kısmında ortaya çıkan değişmelerin grup üyeleri üzerinde ve grubun yapısında meydana getirdiği etki ve tepkileri" ifade etmektedir.

Grup içindeki güçlerin incelenmesi esasına dayanan grup dinamiği kavramının ana konusu, grupların bireyler üzerindeki etkisidir. Grup, üyelerinin birbirleri ile etkileşimi sonucu denge durumundadır. Herhangi bir olayla bozulabilecek bu dengenin yeniden kurulabilmesi çabası, grup içinde bir dinamizm oluşturmaktadır. Bu dinamizm sadece grubun içindeki etkileşimlerle sınırlı değildir. Grubun çevresiyle ve diğer gruplarla olan ilişkilerinde de söz konusudur. Grup içinde yaşanan olaylar ve özellikle de çevrenin etkisiyle gerçekleşen değişimler hem grubun yapısında hem de üyeleri ve üyeler arasındaki ilişkiler üzerinde çeşitli etkilere, bu etkiler de tepkilere neden olmaktadır.

Grubun Oluşumu, Genel Özellikleri ve Liderin Grubu Etkilemesi

Gruplar, genellikle içerisinde yer alan bireylerin bir ya da daha fazla ortak özelliği olmasından dolayı oluşurlar.

- Grubun niteliğine göre, grup üyeleri birbirlerini belli ölçüde tanırlar. Bu ölçü gruplara ve kişilere göre değişir. (Akraba, Futbol taraftarları)
- Grubu oluşturan üyelerin, grup içinde kalabilmek için yapmaları gereken bireysel rolleri vardır. Sendika üyesinin gösteri yürüyüşüne katılması, futbol taraftarının tezahürat yapması beklenir.
- Grup, ortak değerleri ve davranış kurallarını belirler. Bu çerçevede, üyeler birbirleri ile münasebette bulunurlar.
- Üyelerin gruba mensubiyetlerini devam ettirmelerini sağlayacak ortak menfaatleri vardır.
- Grupların, devamlılığı olan düzenli ilişkileri vardır. Grup üyeleri, gruptan dışlanmamak ve gruba mensubiyetlerini korumak için, grubun kurallarına ve değerlerine uymaya, üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeye, düzenli olarak bir araya gelmeye ve grup faaliyetlerine iştirak etmeye çalışır.
- Kalabalıklardan farklı olarak, anlamlı birlikteliği temsil eden gruplar, kendilerine yönelen tehditlere karşı daha kısa sürede bütünleşir, bireyselliği aşan tepkiler verir, hatta saldırganlaşır.
- Gruplar üyelerinin ortak menfaatlerine uygun faaliyetler düzenlerler.(Basın açıklaması, Miting vb.)
- Grup üyeleri gruptan dışlanmamak ve gruba mensubiyetlerini korumak için grubun kurallarına ve değerlerine uymaya üzerlerine düşen görevleri yerine getirmeye düzenli olarak bir araya gelmeye ve grup faaliyetlerine iştirak etmeye çalışır.
- Genellikle grupta hareketler liderlerin isteği doğrultusunda ve onun verdiği direktiflere göre yapılır.

Grubun Aşamaları

Gruplar, gelişimlerinde genellikle "*grup gelişiminde beş aşama modeli*" olarak adlandırabileceğimiz bir süreçten geçerler. Tüm gruplar bu kalıbı izlemese de, bu model grup gelişimini kavramak için faydalı bir çerçevedir.

Grup gelişiminde beş aşama modelini şu şekilde sıralayabiliriz

- I. ***Oluşum aşaması:*** Grubun amacı, yapısı ve lideri ile ilgili büyük belirsizlikler mevcuttur. Üyeler hangi tür davranışların kabul edilebilir olduğunu belirlemek için nabız yoklamaktadırlar. Bu aşama üyelerin kendilerini grubun bir parçası olarak tanımlamaya başlamaları ile birlikte tamamlanır.

- II. **Fırtına aşaması:** Grup içi çatışmayı ifade etmektedir. Üyelerin grubun varlığını kabullenmekle birlikte bireyler üzerindeki baskılara direnç göstermektedirler. Dahası grubu kimin kontrol edeceğini dair bir çatışma da söz konusudur. Bu aşama tamamlandığında grup içerisinde kısmen belirgin bir liderlik hiyerarşisi oluşacaktır.
- III. **Kurallar aşaması:** Yakın ilişkiler gelişir ve grup bütünlük gösterir. Bu aşamada daha yüksek bir grup kimliği ve arkadaşlık duygusu vardır. Grup yapısı kuvvetlendiğinde ve üyeler için doğru davranışların neler olduğuna dair ortak beklenti setleri oluştuğunda bu aşama tamamlanmış olur.
- IV. **Performans aşaması:** Bu noktada yapı tam olarak fonksiyoneldir ve üyeler tarafından kabul edilmiştir. Grup enerjisi, üyelerin birbirlerini tanıma ve anlamaya çalışması aşamasından eldeki görevi gerçekleştirmeye odaklanmıştır.
- V. **Dağılma aşaması:** Sürekli çalışma grupları için performans aşaması gelişimdeki son aşamadır. Bununla birlikte geçici komiteler, takımlar, görev güçleri ve sınırlı bir görevi yerine getirmek durumunda olan diğer benzer gruplar için dağılma aşaması ayrılmak için hazırlıktır.

Grup Türleri

Gruplar; grup hacmi (sayı), yapı, homojenlik ve davranış benzerliği, otorite dağılımı, ilişkiler, katılma, yaptıkları eylem ve psikolojik yapıları vb. gibi çeşitli açılardan sınıflandırılabilir.

Temel Grup ve Temel Olmayan Grup

Temel (birincil) grup; İlişkilerin yüz yüze olmasına, aşinalığa, sevgiye ve yardımlaşmaya dayanır. Kişinin ailesi, arkadaşları ve çocukların oyun grupları temel gruba örnektir. Üyelerin davranışları grubun gelenek ve adetlerini korumaya yöneliktir.

Temel olmayan (ikincil) grup; Üyeler arasındaki ilişkiler daha çok resmidir. Fabrika, kuruluş ve resmi daireler gibi değişik çalışma yerleri bu tür gruba örnek olarak verilebilir. Bireyler arasındaki ilişki daha çok iş ilişkisidir.

Saldırgan ve Sakin Gruplar: Önceden planlanmış bir şekilde, amaçlı ve programlı olarak eylem yapıp, terör ve şiddet hareketleri yaratarak, devletin siyasi bütünlüğünü bozma veya başkalarına zarar verme amacıyla olan gruplara *saldırgan grup* denmektedir. Şiddete başvurmeyen ve böyle bir amaç taşımayan gruplar ise *sakin gruplardır*.

Paniğe Kapılmış Grup: Korku, endişe ve paniğin etkisi altında kalan gruplardır. Yangın, deprem ve izdihamda kalan gruplar ya da üzerlerine gaz-sis bombası atılıp da ne yapacağını bilemeyen gruplar gibi. Böyle bir ortamda panik bulaşıcıdır ve herkesi etkisi altına alabilir. Güvenlik güçleri panik anında, anonslarla yardımcı olmalı, insanları sakinleştirmeye çalışmalıdır.

Amaçlı Grup: Ortak ve belirli bir amacı gerçekleştirmek için hareket, duygu, heyecan ve eylem birliği içinde olan gruplardır. Bu gruplar amaçlarına ulaşabilmek için yağma hareketleri, boykot, işgal, gösteri yürüyüşleri, protesto ve cenaze kaçırma gibi eylemlerde bulunurlar. Amaçları bu tür eylemler neticesinde isteklerine ulaşmaktır.

Anlamlı Grup: Belirli ve ortak bir amaç için bir araya gelmiş, aralarında sürekli bir etkileşim ve iletişim bulunan aynı duygu ve heyecanların hakim olduğu gruptur. Anlamlı gruplar çok değişik olaylardan dolayı meydana gelebilirler. Bunlara belli bir kaç örnek verecek olursak; Aynı dine mensup insanların dinsel bir töreni ifa etmek için bir araya gelmeleriyle oluşan gruplar, spor karşılaşmalarında takımlarını destekleyen taraftarlar, seçim kampanyalarında bir aday desteklemek amacıyla bir araya gelenler anlamlı grupları oluştururlar. Bu tür gruplar genellikle yasalara saygılıdırlar ve kolayca kontrol altında tutulabilirler. Ancak yasalara saygılı olmalarına rağmen yine de etkili bir liderin önderliğinde yasa dışı davranışlarda da bulunabilirler, eylemlere girişebilirler. Çünkü grubu oluşturan kişiler arasında sürekli bir iletişim ve etkileşim vardır.

Kalabalık: Günlük hayatın akışı içinde, birbirini tanımayan insanların tesadüfen bir araya gelmeleri *kalabalık* olarak tanımlanmaktadır. Bir otobüs durağında bekleyen, bir konseri izlemek için bir araya gelen ya da işlek bir caddede alışverişe çıkan kimseler kalabalıkları oluşturur.

Kalabalığın Oluşumu ve Genel Özellikleri

- Kalabalıklarda yer alan insanların kim oldukları belirsizdir ve genellikle birbirlerini tanımazlar. Bu sebeple birbirlerine karşı yabancı davranırlar.
- İnsanlar arasında mesafeler çok yakın olsa bile, sosyal ilişkiler sınırlıdır.
- Kalabalıkta yer alan kimseler, aynı mekanda buldukları için birbirlerine karşı az veya çok güven hissi duyarlar. Çünkü anonimlik (isimsizlik) söz konusu olduğundan bu güven hissi onları, tepki verecekleri olaylar ve tehlikeler karşısında kitle psikolojisine itebilir.
- Kişiler birbirlerine karşı sorumluluk veya itaat zorunluluğu hissetmezler.
- Kalabalıklar genellikle tesadüfen ve günlük ihtiyaçlarını gidermek için bir araya gelirler, bu birliktelik geçici ve kısa sürelidir,
- Kalabalığı oluşturan insanlar arasında bir iş bölümü söz konusu değildir.
- Yasalara ve kurallara genellikle saygılıdırlar. Bu nedenle genellikle kontrol altında tutulmaları da kolaydır. Ancak ender olarak da olsa kanunsuz olaylara itilebilir ve yönlendirilebilirler.

Kalabalık Davranışını Etkileyen Unsurlar

Kalabalıktaki insanların belli, sürekli bir amaç ile plan-programları ve aralarında iş bölümü yoktur. Birbirlerinden habersiz olup, yakinen ilgilenmezler. İlişkileri minimum düzeyde olup birbirlerini tanımazlar. Belli bir alana ilgi duyan insanların bir araya gelmeleriyle (nikah töreni, alışveriş, vb) veya tesadüfen de oluşabilir. Liderleri ve etkileşimleri olmayan insanların tesadüfen ve geçici bir süre bir araya gelmeleriyle oluşmuş insan yığınlarıdır. Bazı durumlarda kalabalık içerisinde belli kişiler lider olarak kalabalığı yönlendirebilirler. Kalabalıklar, birbirlerine ve kendilerini yönlendirmek isteyenlere şuursuz bir şekilde uyum gösterirler. Kendilerine hakim olan anonimlik ve genellik psikolojisinden dolayı yaptıklarından sorumluluk duymayabilirler. Bireyler kalabalığın gücünü kendilerininmiş gibi hissettiklerinden dolayı büyük bir güven duygusuyla hareket ederler.

Kalabalık Türleri

Sosyolojik açıdan kalabalık çeşitlerini de şu şekilde sıralayabiliriz

Tesadüfi kalabalık; Aralarında maddi ve manevi bir bağ bulmayan tamamen tesadüfler sonucu, geçici bir süre için bir araya gelmiş toplu bir davranış arz etmeyen, sadece yoğunluğu olan insan yığınlarıdır. Aynı olaya katılmanın dışında ortak bir yanları olmayan insanların bir araya gelmesidir. Bu tür kalabalıklar kısa süreli, gelip geçici bir şeye karşı ilgi duyarlar, aralarında psikolojik bir bağ yoktur. Örneğin; bir mağazanın vitrinine bakan insanlar, pazarda alışveriş yapan insanlardan oluşan kalabalıklar bu tür bir kalabalıktır.

Saldırgan kalabalık; Yasalara aykırı hareket etme arzusunda olan, ancak aralarında örgüt, cesaret ve amaç birliği bulunmayan kimselerin meydana getirdiği ayaklanma, yağmalama olaylarına ya da diğer saldırganlık biçimlerine karışan coşkulu insanların bir araya geldikleri ve mevcut normların pek etkili olmadığı geçici kalabalıklardır. Bu tür kalabalıkların arasına sızabilecek veya daha önceden bunların içinde olan liderlik vasıflarını haiz kişi veya kişilerin kalabalığı örgütlemesi, cesaretlendirmesi ve eyleme yönlendirici konuşmalar yapması sonucu kalabalık saldırgan hale dönüşür. Güvenlik görevlilerinin zor kullanması bazı hallerde kalabalığı saldırgan hale de getirebilir. Bu tip kalabalıklarda zor kullanmaya son çare olarak başvurulmalı, kalabalık önce yatıştırılmaya çalışılmalıdır. Böyle durumlarda güvenlik görevlileri duruma hakim olabilirse kalabalık saldırgan haline dönüşmeyip kalabalık olarak kalacaktır.

Seyirci kalabalık; Ortak bir ilgi alanı bulunan insanların bir araya gelerek oluşturdukları kalabalıklardır. Bu tür kalabalıklar genellikle yardımlaşmaya ve işbirliği yapmaya hazır kişilerden oluşur. Örneğin bir futbol maçını izleyenler

ya da bir konsere katılanlar bu türde kalabalıklardır. Her geçen gün bu tür kalabalıklarda daha sıklıkla görev alacağı düşünülen güvenlik görevlileri için seyirci kalabalıkları ayrı bir anlam taşımaktadır.

İlgiye dayanan; Dans etmek veya şarkı söylemek gibi belli bir alana ilgi duyan insanların bir araya gelmesi ile oluşan kalabalık çeşididir.

Anlamlı kalabalık; Bu tür kalabalıkları bazen seyirci kalabalıklarından ayırmak çok zordur. Anlamlı kalabalıklar geleneksel bazı amaçlarla bir araya toplanan, genellikle mevcut normlara uygun davranışlar gösteren çok sayıda insandan oluşur. İnsanların kendi kendini uyarmak, kişisel tatmin ve paylaşımı elde etmek için bir araya toplanmasıyla oluşan topluluklardır. Bazı dinsel toplantılar, cenaze törenleri ya da konferanslar bu tür kalabalıklara örnek verilebilir.

Kalabalıklar ayrıca organizasyon bakımından organize ve organize olmayan kalabalık, bunlar da kendi aralarında aktif ve pasif kalabalıklar diye ikiye ayrılır.

Organize aktif kalabalıklar: Toplantı, gösteri yürüyüşü ve grevlere katılanlardan oluşan kalabalıklar gibi,

Organize pasif kalabalıklar: Spor ve sanatsal etkinliklerdeki seyirciler, inanç etkinliklerinde bulunanlardan oluşan kalabalıklar,

Organize olmayan aktif kalabalıklar: Ani karışıklıklar, panik karışıklıkları ve karşıt gösterilerde oluşan kalabalıklar,

Organize olmayan pasif kalabalıklar: Rastgele (tesadüfi) kalabalıklar, çarşı-pazar kalabalığı, seyirciler gibi. Kalabalıklar yine, yasallık açısından; yasal olan ve yasal olmayan kalabalıklar, şiddet açısından; şiddete başvuran ve barışçıl kalabalıklar, toplumla ilişkiler açısından da; küskün (muhalif) ve küskün olmayan kalabalıklar olarak da tasnif edilebilir.

Kalabalıkların Psikolojik Özellikleri

Kalabalık, kendisini meydana getiren bireylerin sayısal toplamından daha öte bir güce sahiptir. Yani tek başlarına oldukları zamankinden farklı hareket edebilirler. Bir arada olmaktan dolayı, toplulukta kolektif bir şuur oluşmuştur. Kalabalıkların tahrip gücü daha yüksektir.

Kalabalıklara ve gruplara hakim olan psikolojik özellikleri genel olarak aşağıdaki gibi sıralayabiliriz

İrade zayıflığı: Kişinin grup ya da kalabalık içinde kendi inisiyatifi ile düşünmemesidir. Topluluğun ortak tutumu kendi düşünce sisteminin önüne geçer ve ona yön verir.

Telkine açık olma: Topluluğu oluşturan bireyler grup liderinin veya kalabalıktaki diğer kişilerin konuşmalarından kolayca etkilenirler. Özellikle, kendine güveni ve saygınlığı düşük olanlar telkinlere daha yatkın ve açıktırlar.

Tesir altında kalma: Toplulukta sosyal bir etkileşim olduğundan dolayı insanlar kendi davranışlarının veya başkalarının yapmış olduğu hareketlerin, fikir ve düşüncelerin etkisi altında kalabilirler. Burada "*duygusallık*" ve "çoğunluk etkisi" de devreye girmektedir.

Taklit: Lider konumundaki kişinin hareketleri diğerleri tarafından benimsenir ve taklit edilir. Kalabalıktaki atmosfer içinde nasıl davranacağını bilemeyenler diğerlerini taklit ve takip eder, kolektif şuur, taklit ve özenti duygusunu artırır.

Yayıma (sirayet): Kalabalıklarda bulunan duygu paylaşımı her türlü fikir, düşünce ve hayallerin çabucak yayılmasına yol açar. Bazen de kasıtlı olarak, aslı olmayan bir takım söylentiler kulaktan kulağa duyurularak, belli amaçlar için yayılabilir.

Özenti: Kalabalığın gücünü kendinde hissetmek isteyen bireyler kendi irade ve akıl gücünü kullanamaz hale gelir ve kalabalığın bir parçası olarak davranırlar. Lider konumundaki kişiyle ya da topluluktaki diğer güç temsilcileriyle özdeşleşme kişiye kendisini daha güçlü hissettirir. Bu da birey üzerinde bir özentiye sebep olur. Çünkü etrafında hazır bir model, dolayısıyla özentiye davet vardır.

Duygusallık: Kalabalığın heyecanlı ve duygusal oluşu bireyin duygu ve heyecanını da artırır. Bireyler (özellikle de kadınlar ve gençler) kendilerini bu heyecan ve duygu selinin içine kaptırırlar. Öyle ki, birey kendi menfaatini kalabalığın istekleri için feda edebilir. Ancak, kalabalıklarda olumlu duygular giderek azalırken olumsuz, düşmanca ve tecavüzkar duygular artar.

Anonimlik(isimsizlik): Birey ferdi olarak yapmış olduğu eylemlerde suçun zanlısı olarak birebir etki altında kalır. Ancak toplumsal olaylarda grup/kalabalık içinde yapılan eylemler sırasında grup tarafından saklanılacağı, sahip çıkılacağı veya kahraman ilan edileceği güvencesi kişiyi daha taşkın ve saldırgan davranışlara yöneltir. Kalabalık, tanınıp teşhis edilme ihtimalini zayıflatır.

Genellik: Bir davranışı, sadece ben değil, toplulukta bulunan herkes yapıyor, öyleyse normal görme anlayışıdır.

KALABALIK İÇİNDEKİ KİŞİ TİPLERİ

Kalabalık içindeki kişi tiplerini; Provokatörler, liderler (önderler), atılğanlar, tesir altında kalanlar, ihtiyatlılar, destekçiler, seyirciler ve karşı eylemciler şeklinde sırlayabiliriz

Provokatörler; Bir örgüte girerek veya bir mitinge bir gösteriye sızarak örgüt üyelerini veya gösteriye katılanları suç sayılan bir eyleme davranışa iten kişidir. Provokatörler, eylemlerin yönlendirilmesi (başlatılması, devam ettirilmesi ve sonuçlandırılması) konusunda uzmanlaşmış elemanlardır. Bunlar önceden çok ince hesaplar yaparlar. Bir eylemin nasıl başlatılacağı, hangi söylentilerin yayılacağı, topluluğun ne yana ne düşünceyle sevk edileceği gibi konuların planını yapar ve uygularlar. Küçük topluluklarda bunların topluluklardaki bireylerce tanınabilme ihtimaline karşılık büyük topluluklarda genellikle tanınmazlar. Provokatörler genellikle açıktan kışkırtma eylemi yaparken bazen de gizli bir şekilde bu işi yaparlar ve genelde yüzlerini çeşitli şekillerde kapatırlar.

Provokasyon; Birini, bir topluluğu suç sayılacak bir eyleme, harekete itmek için tahrik etme ve kışkırtmadır. Provokasyon, insanları rahatsız etme, kızdırma ve onları şiddete yönelik faaliyete sevk etme üzerine kuruludur.

Ajan-provokatör; Genellikle karşıt görüşlü bir topluluğun veya göstericilerin arasına karışarak onları taşkınlığa veya suç sayılan eylemlere iten, böylece kendi tarafının veya örgütünün misilleme yapmasını haklı gösterecek uygun bir ortam hazırlayan kişidir.

Liderler (Önderler); Genelde topluluğu içeriden yöneten kişilerdir, bunlar aynı zamanda konuşmacılar da olabilirlerdir.

Atılğanlar; Gruplara ya da hayat kurallarına anlamlı olarak bağımlılık duymayan ya da bağlanma yeteneği olmayan anti sosyal bireyleri kapsar. Katı, hemen zevk almak isteyen, sorumluluk hissi duymayan, tekrarlanan uyarı ve cezalara rağmen davranışlarını düzeltmeyen kişilerdir. Bu kişiler hemen zevk alma ve doyuma ulaşma için başkalarını kontrol etme gibi özellikler göstermelerinin yanında, kendi değerlerini yükseltme, para kazanma, mal sahibi olma gibi özellikler de gösterirler. Bu kişiler çevreleri ile ilişki kurmada genellikle güçlük çekerler. Cezalandırılmaları onların davranışlarını değiştirmelerine etki etmez. Bunlar oldukça katı ve hayat felsefelerini zevk ilkesine göre ayarlamış kimselerdir. Sorumluluk duyguları eksiktir ve kendi davranışlarını sakıncasız, makul ve haklı gibi gösterme eğilimi içerisindedirler. Herhangi bir kimseye ya da gruba karşı içten bir saygı duymazlar. Yasa ya da kurallara saygısızlık gösterir, sosyal kurallara karşı genellikle aykırı davranırlar. Sonuç olarak bu tipler suç işlemeye ve kanunsuz eyleme yatkın kişilerdir.

Tesir altında kalanlar: Bu tip kişiler hayatları boyunca yetersizlik gösterir, karşı karşıya kaldıkları güçlülere çabuk ve yapıcı bir çözüm bulamazlar. Akıl ya da fiziksel yönden bir eksiklik göstermemekle birlikte davranışları kararsız olup uyum güçlüğü çekerler. Hayat tarzları yönünden ileri görüşlü değildir ve geleceğe ait plan yapamazlar. Sebatsız, enerji ve motivasyonları düşük düzeyde olduğundan çevrenin desteğine ihtiyaç duyarlar. Bu tip kişilerde güçlü bir kişilik yapısı oluşmamıştır. Bunlar çoğunlukla pasiflik ve bağımlılık gösteren kişilerdir. Destek gördüğü kişilere çocukça bağımlılık hissi duyarlar. Bunlar kalabalığın yönlendirmesine ve tesiri altında kalmasına yatkındırlar.

İhtiyatlılar: Bunlar, kişilik yapısı bakımından zeki, titiz, mükemmeliyetçi, çekingen, utangaç, hassas, dikkatli, ayrıntı üzerinde duran, çalışkan sorumluluk duygusu hastalık derecesinde artmış, düşmanlıklarını ve dürtülerini ifade edemeyen, aşırı cezalandırıcı bir vicdana, ahlak anlayışına sahiptirler. Sosyal ve moral standartlara bağlılıklarından dolayı kendilerini suçlu gören, aşırı çökmüş kimselerdir. Çok çalışırlar, çevrelerine yapıcı hizmet sunarlar. Mükemmeliyetçi olmaları ve her şeyi tam ve doğru bir biçimde yapmak istemelerinden dolayı sürekli sıkıntı içinde bulunurlar. Bunlar çok mecbur kalmadıkça kanunsuz eyleme girmezler.

Destekleyiciler: Bu kişiler genelde hayalperesttirler, çok kolay bir şekilde başkalarının etkisinde kalırlar ve kolayca kandırılıp her alanda kullanılabilirler. Anlamsız da olsa moda görüşlerin takipçisi olabilirler. Telkine yatkın kişilerdir.

Seyirciler: Bunlar herhangi bir eyleme katılmayan ancak topluluğu ilgi ile izleyen, olayları seyreden ve insanlardır. Bu insanlar neler olup bittiğini merak edip yorum yaparlar. Topluluk içindeki katılımcıların niçin toplandıkları, neler söyledikleri onlar için önemlidir. Olup bitenlere anlam vermeye çalışırlar. Eğer topluluk kendi duygu ve düşüncelerine hitap ediyorsa, yakınlık doğmuşsa elle, dille veya kalbi ile destekler. Kendine yabancı ise ve hiçbir şey ifade etmiyorsa oradan uzaklaşır ve kendi işlerine bakarlar. Ayrıca toplumsal olaylara katılmayan, fakat bu eylemlerde yakınları olan destekçilerde vardır. Genellikle eyleme sempati duyarlar ve eylemde yakınları da bulunduğundan eylemlere destek eğilimdedirler.

Karşı eylemciler: Bazen kalabalık içerisinde bulunup da yapılan aynı eylemi desteklemeyen ve eyleme karşı tepki gösteren kişiler bulunur ki bunlar da karşı eylemcilerin oluşturduğu topluluktur.

Kalabalığın Gruba Dönüşmesi

Kalabalığı oluşturan insanların birbirini tanıma ihtimali arttıkça ve ortak noktaları çoğaldıkça, kalabalığın gruba dönüşme eğilimi, dolayısıyla birlikte toplumsal olaya girme potansiyeli artar. İnsanların birbirlerine aşına olmaları

ve birbirlerini az da olsa tanınmaları, ortak hassasiyet ve rahatsızlıkları kalabalığın gruba dönüşmesini kolaylaştırır. Bu hassasiyet ve rahatsızlıkların hatırlandığı anlarda, kalabalık planlı olarak bir araya gelmese bile, sanki planlı toplanmış bir grup gibi davranır ve toplumsal olaylara girebilir.

ÇATIŞMA, NEDENLERİ ve ÖNLEME YÖNTEMLERİ

ÇATIŞMA

Çatışma kavramı günümüzde antropoloji, sosyoloji, psikoloji, ekonomi ve yönetim bilimlerinin yoğun bir şekilde incelediği konuların başında gelmektedir. Çatışma olgusu, bilim insanlarınca farklı açılardan incelendiği için bu konuda ortak bir tanım bulmak güçleşmektedir.

Genel anlamda çatışma; her türlü karşı koyma ve karşılıklı olumsuz ilişki anlamına gelip, gücün, kaynakların veya toplumsal pozisyonun azlığına ve değişen değer yargılarına dayanır. Başka bir tanıma göre çatışma, "örgüt içinde iki veya daha fazla kişi ya da grup arasında kıt kaynakların paylaşılması veya görevlerin dağıtımı ile yine bu kişi veya gruplar arasındaki statü, amaç, değer ya da algı farklılıklarından kaynaklanan anlaşmazlık veya uyuşmazlık» şeklinde tanımlanmaktadır.

Toplumsal çatışma; İki veya daha fazla kişi veya grup arasındaki çeşitli kaynaklardan doğan anlaşmazlık, *birbirlerinin amaçlarını engelleme ve çıkarlarının gerçekleşmesini önleme çalışması olarak tanımlanabilir.* Çatışma, anlaşmazlık, zıtlasma, uyumsuzluk, birbirine ters düşme unsurlarını içerir. İnsanların etkileşimde bulunduğu her ortamda çatışma kaçınılmazdır.

Çatışma Nedenleri

Organizasyonlarda çeşitli düzeylerde ortaya çıkan çatışmaların nedenlerini bilmek geliştirilecek çözüm yolları açısından önemlidir. Bu çatışmalardan bazılarının kaynağı kişilerin içinde, bazıları kişiler arasında, bazıları da organizasyondaki çeşitli birimler arasındadır.

Çatışmalarla ilgili genel nedenleri şöyle özetlemek mümkündür.

İşler arası fonksiyonel karşılıklı bağıllık; Bir organizasyonda çeşitli işler ve dolayısıyla bunları yapan kişi veya gruplar arasında belirli fonksiyonel bağıllıklar vardır. İşlevsel olarak birbirlerine bağlı bölümlerden birinin işlevini zamanında yerine getirememesi, bu bölümler arasında çatışmaya neden olur. Zamanlama nedeniyle meydana gelen aksamalar örgütün amacına ulaşmasını güçleştirir. Bazen iş gereği karşılıklı bağımlılık halinde bulunan gruplara yapmaları için çok fazla iş veya görev verildiği zaman çatışma doğabilir. Örneğin personel birimi, personel üzerinde ve personel iş ve işlemlerinde; muhasebe birimi mali konularda, malzeme birimi malzeme, araç-gereç konusunda işlevsel bir üstünlüğü vardır. Bu görsel ve işlevsel üstünlük ve

egemenlik, diğ er birimler ve personel arasında zaman zaman anlaşmazlıklara ve hatta çatışmalara neden olur.

Belirli kaynakların paylaşılması; Organizasyondaki kişi ve grupların faaliyetleri ile ilgili olarak belirli (ortak) kaynakları paylaşmaları ve kendi paylarını arttırmak için birbirleri ile rekabet etmeleri çatışmaların ortaya çıkma ihtimalini arttıran bir ortam hazırlamaktadır. Örgütler insan, makine, materyal ve para kaynaklarından meydana gelmişlerdir. Bu kaynaklar belirli mal ve hizmetlerin üretilmesine tahsis edilmişlerdir. Kendilerine tahsis edilen kaynaklar aslında oldukça sınırlıdır. Amaç bu sınırlı kaynakların tahsisinde daha büyük pay alabilmektir. Çoğu çatışmanın kaynağında bu temel neden vardır.

Amaç farklılıkları; Örgüt içindeki bir alt birim (grup-bölüm) uzmanlaştıkça benzer olmayan amaçlar geliştirmeye başlar. Bu farklı amaçlar her bir alt birim üyeleri arasında farklı beklentilerin ortaya çıkmasına neden olur. Amaç farklılıkları, kaynakların sınırlı olması, ödüllendirme sistemlerinin işbirliğini sağlama yerine rekabeti özendirilmesi, bireysel amaçlardaki farklılıklar ve örgütsel amaçların kendine göre yorumlanmasından ortaya çıkabilir.

Algılama farklılıkları; Kişi veya grupların belirli olay ve gelişmeleri farklı şekillerde algılamaları, muhtemel bir çatışmaya neden olabilecektir. Algılama ve davranış arasındaki yakın ilişki bilinmektedir. Çeşitli kaynaklardan doğan algı farklılıkları kişileri veya grupları birbirleri ile zıt duruma düşürebilecektir.

Yönetim alanı ile ilgili belirsizlik; Yöneticiler görev ve sorumluluklarının nereden başlayıp nereye kadar devam ettiğini, yönetilenler ise kime karşı bağlı ve sorumlu olduğunu bilemeyebilirler. Bunun sonucu olarak, bazı görevlere iki ya da daha fazla kişi sahip çıkar ve aralarında çatışma yaşanabilirken, bazı görevlere hiç kimse sahip çıkmaz ve iş aksar. Aksayan iş ile ilgili herkes bir başkasını sorumlu tutmaya çalışır ve çatışma yaşanır. Yani, örgütte emir-komuta hattının (kimin kime karşı bağlı ve sorumlu olduğunun) görev, yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde, yazılı olarak belirlenmemiş olması, çalışan gruplar, servisler ve birimler arasında çatışmanın doğmasına neden olur.

İletişim noksanlıkları; Örgütlerde çatışmaların bir nedeni de iletişim eksiklikleridir. Toplumsal yapının bir parçası olan işletmeler yaşamlarını yalnızca içte kurdukları ilişkilerle değil, aynı zamanda dışta kurdukları ilişkiler düzeni içinde de sürdürürler. Dolayısıyla, işletmelerde oluşan bu çok yönlü ilişkilerin kontrol altına alınması ve belirli bir yapısal düzen ve amaç içinde işlemesi etkili ve verimli bir iletişim politikasının izlenmesini gerekli kılar.

Statü farklılıkları; Statü çatışmaları en çok yaşça ve kıdemce eski olan bireylerin, kendilerinden daha genç ve kıdemsiz olan kişilerin emri altına girmeyi hazmedememelerinden kaynaklanır. Diğer taraftan, kendi statülerini

yüksek olarak algılayan kişi ya da grupların, diğerleri ile aynı statüye olduklarını hissetmeleri de benzeri türden tepki ve duygular yaratabilecektir. Organizasyonlarda ödül, göreve atama, alışma koşulları ve statü sembollerine ilişkin algılamaların oluşturacağı sorunlar statü çatışmalarını oluşturur.

Yöneticilik tarzları arasındaki farklılıklar; Her yöneticinin kendine has bir yönetim tarzı vardır. Karar verme sürecinden zamanın kullanılmasına kadar her yönetici değişik yollar izleyebilir ve değişik önceliklere sahip olabilir. Eğer yönetici ile astları arasında bu konularda önemli farklılıklar varsa bunlar birer çatışma nedeni olabilir. Özellikle çalışma düşkünü olarak adlandırılan yöneticilerle astları arasında çatışma çıkması muhtemeldir.

Çıkar farklılıkları; Bir sistemde yer alan birey, grup ya da birimlerin çıkar ve değerlerinin birbiriyle ya da sistemle uyumsuzluk göstermesi bir çatışma nedeni olarak ortaya çıkar. Örgütlerdeki çatışmaların önemli bir bölümü alt grupların değer ve çıkarlarının birbirleriyle ya da örgütün çıkarlarıyla uyuşmamasından kaynaklanabilir.

Kişilik farklılıkları; Bir sosyal sistemde yer alan bireylerin farklı sosyal ve kültürel ortamlardan gelmeleri ve geldikleri ortamların alışkanlıklarını yeni sistemde de sürdürmeye çalışmaları tipik bir gizli çatışma nedenidir. Kişilerin farklı amaç, değer yargısı, tutum, yetenek ve özelliklerde olmaları kişilik çekişmelerinin dolayısıyla çatışmayı doğurmaktadır. Örneğin; kırsal kesimden şehre göç edip, apartmana yeni yerleşen bir birey ile apartman sakinleri arasında yaşanabilecek çatışmalar gibi.

Değişen koşulların öngördüğü yeni nitelikler; Değişen koşulların öngördüğü yeni nitelikler de bir çatışma nedeni olabilir. Özellikle kişilerin değişen koşullar nedeniyle farklı roller oynamalarının gerekli olması halinde bunlar bir çeşit rol çatışması hissedebilirler. Yeniden yapılanma ve düzenleme çalışmaları sonucunda bu tür çatışmalar ortaya çıkabilir. Aynı durum bir üst kademeye yükselen yöneticiler için de söz konusu olabilir.

İşçi-işveren ilişkilerindeki kutuplaşmalar; Örgütsel çatışmaların önemli nedenlerinden birisi de yönetimle, genel olarak personel arasındaki ilişkilerin kutuplaşmış olmasıdır. Bu kutuplaşma arttığı sürece ortam çatışmalara müsait hale gelecektir. Örgüt içi güç mücadelesi; Organizasyon mensuplarının, çeşitli nedenlerle, sahip oldukları güç alanını genişletmek istemeleri, kendilerini başkaları ile çatışma durumuna getirebilir. Burada önemli olan başkalarının bu olayı algılamalarıdır. Dolayısıyla gerçeğin ne olduğundan çok, bir yöneticinin başkaları tarafından davranışlarının güç artırma davranışı olarak algılanması daha önemlidir. Çünkü davranışları belirleyecek olan algıdır. Çatışmaları çözümlenebilmek ve organizasyon amaçları doğrultusunda yönetebilmek için ilk yapılması gereken, çatışma nedenlerinin araştırılmasıdır.

Çatışma Yönetimi

Çatışma yönetimi; çatışan tarafların ya da çatışmanın dışındaki başka bir tarafın karşılıklı etkileşimde bulunarak çatışmayı belirli bir yönde sonuçlandırabilme girişimleri olarak tanımlanabilir. Çatışma yönetimi, uzlaşmazlığı belirli bir yönde çözüme yöneltebilmek için çatışmaya taraf olanların ya da üçüncü bir tarafın karşılıklı olarak bir dizi eylemde bulunmasıdır. Eylemler çatışmanın tümden sona erdirilmesine ya da çatışma sürecinin etkilenmesine yönelik olabilir. Çatışma yönetiminin amacı işbirlikçi, olumlu barışçıl ve uzlaşmacı bir biçimde çatışmayı sonlandırmak olabileceği gibi karşı tarafa üstünlük kurmaya yönelik de olabilir. Bu nedenle yöneticiler çatışma nedenlerini araştırdıktan sonra, çatışma için en uygun çözüm yolunun ne olduğuna karar vermek durumundadır.

Başlıca çatışmayı önleme yöntemlerini şu şekilde sıralayabiliriz

Problem çözme; Problem çözme tarzı, çatışan taraflar arasında işbirliğini kapsar ve iki taraf için de kabul edilebilir bir çözüm bulabilmek amacıyla tarafların bir araya gelmesi, bilgi alış verişinde bulunarak farklılıklar ve çatışmanın temel sebepleri bulunarak tamamen ortadan kaldırmayı amaçlar. Burada taraflar işbirliği yaparak gerçek problemi, problemin nedenlerini ve farklılıkları yapıcı bir biçimde ortaya koyabilirler. Böylece her iki taraf da ne yapılabileceği konusunda kendi sınırlı bakış açılarını aşabilirler.

Uzlaşma; Fedakârlıkta bulunma yöntemi de denebilecek bu yöntemde karşılıklı kabul edilebilir bir karara ulaşmak için her iki tarafın da bazı şeylerden vazgeçmesi gerektiği mantığına dayalı bir yaklaşımdır. Çatışmaya taraf olanlar, kendi amaçlarından biraz fedakârlık yaparak ortada belirli bir yerde buluşacaklardır. Böylece çatışmanın açık ve kesin bir galibi veya mağlubu yoktur. Böyle bir yaklaşımda hangi tarafın ne kadar taviz vereceği, tarafların nispi güçlerine bağlıdır. Çoğu kez bu yol geçici bir çatışma önleme yönetimidir ve bir süre sonra tarafların yeniden çatışması muhtemeldir.

Zorlama; Kazanan-kaybeden yaklaşımıyla ya da kazanmak için zorlayıcı davranışa başvurma ile açıklanabilir. Zorlama tarzını uygulayan birey, kendi amaçlarına ulaşmak için sıklıkla diğer tarafın ihtiyaç ve isteklerini göz ardı eder. Taraflardan biri kazanmak için her yola başvurabilir. Çatışmanın üstle ast arasında olması durumunda, üst astı kendi isteklerine ve hatta emirlerine uymaya zorlayabilir. Daha çok yetkici bir yönetim anlayışın hâkim olduğu kurumlarda bu strateji yaygın olarak kullanılır.

Kaçınma; Çatışmaya müdahale etmeme, sorumluluğu başkasına yükleme ya da geri çekilme şeklinde açıklanabilir. Kaçınma davranışı sergileyen birey, kendi istek ve ihtiyaçlarını olduğu kadar diğer tarafın da istek ve ihtiyaçlarını tatmin etmede başarısız olur. Bu yaklaşımda bireyin pasif kalıp çatışmanın devam

etmesine izin vermesi çatışmadan kaynaklanan gerginliği yükseltir. Çünkü önemli konuların askıya alınması ya da ihmal edilmesi çatışmanın yok olmasından çok, zaman içinde büyümesine sebep olur. Bu tarz çatışmada bireyin sahip olduğu görüş genelde şudur; "İş arkadaşlarımla anlaşmazlığa düşeceğime susmayı tercih ederim".

Uyma; Bu strateji bazı kaynaklarda, yatıştırma, yumuşatma olarak da adlandırılmaktadır. Bu tarzda karşı tarafı yatıştırıp onu memnun etmek amacıyla farklılıkları göz ardı ederek iki taraf arasındaki ortak noktalar üzerinde yoğunlaşılır. Uyma tarzı; toplum içinde olmayı seven, iddialı ve arkadaş canlısı bireylerin çatışmanın çözümlenmesi için fedakârlık etmek yoluyla ödün verme yaklaşımını benimsemesiyle açıklanabilir. Daha çok astlarla üstler arasında oluşan çatışmalarda astlar "durumu kurtarmak" amacıyla böyle bir strateji izleme yoluna gidebilirler.

Hakeme başvurma; Taraflar kendi aralarında anlaşamıyorsa ve yönetici de onları bir ortak noktada buluşturamıyorsa, objektifliğine güvenilen bir üçüncü kişinin veya grubun hakemliğine başvurulabilir. Hakem olarak kullanılan kişi tarafların her ikisinin de güvenini kazanmış olmalıdır.

İletişimin artırılması; Çatışmaların örgütteki iletişim yetersizliğinden kaynaklandığı durumlarda iletişimin artırılması sonucu örgütsel ilişkiler gelişip, tarafların birbirleriyle ilgili bilgileri artacağından; yanlış anlaşılmalara azalacak, beklentilerde doğruluk sağlanacak ve önyargılı davranışlar ortadan kaldırılacaktır.

Politik yaklaşımlar; Bu yöntemde yönetici uzun vadeli ve etkili bir çözüm sağlayabilmek için tarafların her ikisine de destek sağlayacağına söz vermekte, taraflardan birinin vereceği ödün sonucunda kendisinin yeni olanaklara kavuşturulacağını ve destekleneceğini garanti etmektedir. Böylece anlaşmazlığın çözümü sırasında kaybeden veya ödün veren tarafın başkaları tarafından aşağılanmayacağı bir yol izlenmektedir. Bu takdirde gülünç duruma sokulmamış ve gücünü kaybetmemiş birisi daha kolay anlaşmaya yanaşacaktır.

Meşgul etme; Bu yöntemin esası, çatışan taraflara çok iş vererek boş zamanlarının ortadan kaldırılması ve neticede dedikodu ve birbirleriyle uğraşacak ve çatışacak vakit bulamamalarının sağlanmasıdır. Burada da çatışmanın tamamen ortadan kaldırılması söz konusu almayabilir, ancak çatışmanın şiddet derecesi azalır ve makul sayılacak belli bir düzeye inebilir.

Kaynakların artırılması: Çatışmanın kaynakların sınırlı olması nedeniyle meydana gelmesi durumunda bu yöntem uygulanır. Sınırlı kaynak nedeniyle çatışan tarafların her birine arzu ettiği imkân verildiğinde, çatışma sebebi ortadan kalktığı için çatışma çözüme kavuşmuş olur. Örneğin, bir bilgisayar paylaşamayan iki kişiye birer tane bilgisayar, bir odayı paylaşamayan iki kişiye

birer oda belirli bir kadroyu paylaşamayan iki kişiye birer kadro verildiğinde, çatışma konusu ortadan kalkar. Ancak kaynakların sınırlı olduğu ve artırılmasının da mümkün olmadığı durumlarda bu yöntem zorlaşır.

Yapısal değişiklikler yapmak: Bu yöntem, örgüt içi çatışmaların giderilmesinde örgüt yapısının değiştirilmesini temel alır. Bu yollar arasında rotasyon, koordine edici mevkiler oluşturma, bir itiraz sistemi geliştirme, grup ya da örgütün sınırlarını genişletme, görev tanımlarının yenilenmesi sayılabilir. Buna göre çatışan tarafların görev, yetki ve sorumlulukları yeniden belirlenerek, karşılıklı ilişkiler azaltılmakta ya da çatışan tarafların görev yerleri değiştirilerek birbirlerini görme ve iş ilişkilerinde bulunma imkânları ellerinden alınmaktadır. Bir diğer yol da grup ya da bölümün sınırlarını, çalışan grup ya da bölümleri kapsayacak şekilde genişletmektir. Amaç, grup içi birlik duygusunun yerleştirilmesidir.

Çatışmaya taraf olan kişileri değiştirme: Yöneticiler, bazen çatışmaları kurum ve kuruluş amaçları doğrultusunda yönetebilmek için, çatışmaya taraf olan kişileri değiştirebilirler. Bu yaklaşımın bir şekli çatışmaya taraf olan kişinin veya kişilerin örgüt içinde başka bölümlere nakledilmeleri şeklindedir. Böylece bu nakledilen kişiler yerine, çatışmaya girme ihtimali az olan kişiler atanacaktır.

Çatışma kaynağının ortadan kaldırılması: Bu yöntemin esası, çatışmaya neden olan koşulların ve nedenlerin ortadan kaldırılmasıdır. Özellikle kıt kaynakların paylaşılmasının neden olduğu çatışmalarda kaynakların artırılması, bu yolun bir uygulamasıdır. Bu kaynaklar finansal olabilir, insan gücü olabilir, araç-gereç olabilir, hatta fiilen işgal edilen yer (oda sayısı, odaların genişliği, yeterli yer) olabilir.

Oylama: Bazı anlaşmazlık ve çatışma konularının çözümünde izlenebilecek en uygun yöntemlerden biri, taraflara ayrı ayrı bir topluluk önünde fikirlerini açıklama fırsatı verilmesi ve bunun sonucunda anlaşmazlık sonucunda belirli bir görüşe sahip olan bu topluluğun oyuna başvurularak çoğunluğun oyunu alan tarafın lehine çatışmanın çözümlenmesi yoluna gidilmesidir. Ancak, oylamada görevli bulunan topluluk sorunların çözümünde nesnel (objektif) davranamayacağı gibi, söz konusu sorunlara gereken önemi de veremeyebilir ve duygusal davranabilir. Bu nedenle, çözüm bazen kuruluşun yararına gerçekleşmeyebilir.

Kura çekme: Yönetici tarafların hepsine hak veriyor ve onların belirli bir konuda uzlaşmalarını gerekli görüyorsa, bu takdirde sorunun çözümü için tarafların aralarında şanslarına veya kaderlerine razı olması yaklaşımını öne sürebilir. Bu taktirde, kurada haklarını kaybeden taraf ya kaderine razı olacak ancak güdülemesi eksilerek örgütte kalmaya devam edecek ya da prestij ve

öneminin azaldığını görerek örgütü terk edecektir. Bu nedenle kura çekme yaklaşımı sorunu çözerken bazı önemli kayıplara da neden olabilmektedir.

TOPLUMSAL OLAY, ÖNLEME, MÜDAHALE ESASLARI VE PANİK Toplumsal Olay (Tepki)

Toplumsal olaylar bir kolektif aksiyon türüdür. Kolektif aksiyon kavramı, iki veya daha fazla kişi tarafından belli bir amaçla gerçekleştirilen aktiviteleri ifade eder. Kolektif davranış "protesto gösterilerinden felaketlere, toplu eylemlerden devrim hareketlerine kadar hayatın her alanında problemlerin çözümüne yönelik sergilenen kurumlar üstü grup davranışları" olarak tanımlanır.

Toplumsal olay; *Otoriteye, mülkiyete veya insanlara karşı şiddetli bir toplumsal rahatsızlıktan kaynaklanan ve bir grup tarafından gerçekleştirilen sivil itaatsizlik, başka bir tanıma göre ise; toplumsal düzeni etkileyen veya bozan, kamu otoritesini zaafa düşüren, maddi hasarlara, yaralanmalara veya can kayıplarına yol açan organize gösteri ve eylemlerin tümü olarak tanımlanmıştır.*

Toplumsal Olayların Safhaları

Yasadışı toplumsal olaylar aniden ve tesadüfen ortaya çıkmış gibi görünse de aslında öyle olmayıp bir hazırlık ve olgunlaşma aşaması geçirirler. Hazırlık aşamasında uygun bir provokasyon ortamı seçilerek, ortamı hareketlendirecek çalışmalar yapılır, daha sonra eylemin yapılacağı yer ve zaman ile eylemin içeriği tespit edilir. Bazen uzun bir süre devam eden bu aşamalar kamuoyundan gizlenebilir. Hazırlık aşamasından olgunlaşma aşamasına adım adım geçilerek olayların başlatılması söz konusudur.

Olayların hazırlık ve olgunlaşma safhasına tesir eden önemli faktörleri ve safhaları şu şekilde sıralayabiliriz

Önderlik: Olayların hazırlık safhasında lider (önder) olarak tanımlanan insanlar topluluğu etkilemekte, sinirli ve gergin bir ortamın yaratılmasına sebep olmaktadır. Toplum halinde yaşayan insanlarda yönetme ve yönetilme duyguları vardır. Yönetme duygusu ve becerisine sahip olanlar azınlıktadır. Bu yönetme duygusuna sahip olan insanların hepsinin önder olması da mümkün değildir. Özellikle cesareti, etkileyici konuşma yeteneği, katılığı, üstün fizik yapısı, bilgisi vb. özel yetenekleri taşıyan kişiler önder olabilirler. Sonuç olarak toplumdaki diğer insanların birtakım farklı özelliklere sahip olan ve özellikleri ile karşı tarafı etkileyebilen kişileri önder diye tanımlayabiliriz.

Kabarma ve horozlanma: İkinci aşamada, sayıca çoğalan topluluktaki bireyler kendilerini daha güçlü hissetmeye başlarlar, kabarıyor, horozlanır ve daha cesur olurlar. İnsanlar kalabalıklaştıkça matematiksel ve doğal olarak güçlenir, cesaretlenir ve davranışları da o ölçüde serbest bir hal alır. Ancak duygu, düşünce ve karar verme yetenekleri ise aynı ölçüde karmaşık ve belirsiz bir çizgiye yönelir. İşte, tek başına iken tepki gösteremeyen kişiler topluluk halindeyken yukarıda özet olarak açıklamaya çalışılan özelliklerin de etkisiyle birbirlerinden güç alarak kendilerini daha kuvvetli görmeye başlarlar. Böylelikle, horozlanmaya, kabarmaya, taşkınlığa kısaca kavgaya hazır hale gelirler.

Topluluğun büyümesi: Üçüncü aşamada, topluluk üyeleri kendi amaç ve fikirlerini haklı gerekçelerle etrafa duyurmaya çalışırlar. Amaç, kalabalığın büyümesi, taraftar toplanmasıdır. Çünkü tesadüfen olay yerine gelen insanlar konuşmalardan etkilenebilir. Kalabalık giderek artar, kalabalığın sayısı arttıkça söylentiler gelişir, heyecan artar, aşırı heyecanın da etkisiyle topluluk büyüme ve şüursüzleşme devresine girer. Güvenlik güçlerinin bu konudaki en önemli görevi bu büyümeyi önlemektir.

Fikri hazırlık; Fikri hazırlık devresinde kışkırtıcılar söylemlerinin tüm topluma ait olduğunu ilan etmeye başlarlar. Kendi düşüncelerini topluma mal ederler. Bu aşamada, önceki aşamalardan sonra gerilen toplum küçük, çabuklaştırıcı bir olaydan etkilenerek olayları başlatabilir.

Çabuklaştırıcı olay; Kalabalık fikri hazırlık devresini de tamamladıktan sonra irade zayıflığı ve duygusallık belirtilerini yoğun derecede göstermeye başlar, bu aşamada yaşanabilecek çok küçük bir olay, hakaret veya tahrik edici bir söz ve bazen de bir eylem (bir gösterici ile bir güvenlik gücünün birbirlerine fiziki teması) olayların bir anda başlamasına tırmanmasına veya kontrol edilemez hale gelmesine sebebiyet verebilir.

Kontrolden çıkış saf hası ve zorbalık hareketlerinin yayılması: Eylemin içeriği ve kalabalığın niteliğine göre kontrolden çıkan kalabalık birden fazla yerde aynı anda kanunsuz eyleme geçebilir, genel yollara, diğer insanlara, kamu kurum ve kuruluşları ile diğer bina ve araçlara zarar verebilir. Amaçlarına uygun gördükleri yerlerde işgal, yağma yapabilir bu doğrultuda güvenlik güçlerini engellemek amacıyla genel yollara veya binaların girişlerine barikatlar kurabilirler. Hatta meydana gelen olaylar bir zincirleme etki ile diğer şehirlere veya bölgelere yayılabilir.

Toplumsal Olayları Başlatma Usulleri

Toplumsal olaylarda üç grup vardır.

- Toplumsal olayın ulaşmak istediği hedefi destekleyenler (tarafhtarlar),
- Belirlenen hedefin karşısında olanlar (karşıt gruplar)
- Belirlenen hedef konusunda bir fikri olmayanlar (tarafsızlar).

Tarafhtarlar ve karşıt gruplar arasındaki ilişkilerin şekli, toplum üzerinde tahmin edilemeyen etkiler doğurabilir. Toplumsal olaylar sırasında ortaya çıkan belirsizlik süreci ve kırılğan durum sosyal istikrarı tehdit eden bir unsur olarak ortaya çıkar. Bu süreçte, toplumsal olayların işleyişi, sonuçları ve toplum üzerindeki etkilerini öngörebilmek çoğu zaman mümkün olmaz. Yeni şartlar, faktörler ve aktörler ortaya çıkarak, yeni çatışmalara sebebiyet verebilirler.

Buna göre toplumsal olayları başlatma usul ve aşamalarını şu şekilde sıralayabiliriz.

Yaygın, sürekli ve etkili propaganda yapmak: İnsanların etki altına alınarak, kafalarda bir soru işareti yaratılması ve toplumun kendi saflarına çekilmesidir. Propagandayla toplumsal olayın fikri temelleri atılmış olur.

İstenilen yönde kışkırtıcı konuşmalar yapmak: Özellikle lider olan kimselerin, milletin özlem duyduğu ve beklenti içerisinde olduğu hususlarda, topluma etkili bir biçimde hitap ederek insanları etkilemeleridir.

Heyecanı artırmak: Grup etkileşimi içerisine giren insanlarda, liderin heyecan dolu ateşli konuşmalarıyla, şuursuz bir heyecan oluşur. Duygusallığın hakim olduğu kalabalığa konuşma, alkış, slogan vs. ile heyecan artırıcı yüklemeler yapılmaktadır. Heyecanın yayılması, kalabalıkta psikolojik bir birlik sağlar, bireylerin kendi kendilerini kontrolü minimum seviyeye iner (ki kalabalığı yönlendiricilerin işine gelir) ve insanlar topluluğa hâkim olanlar tarafından kolayca kışkırtılabilir.

Eyleme geçiş: Bundan sonraki aşamada artık işler çığırından çıkmış ve olaylar patlak vermiş olur, bundan sonra kontrolden çıkmış zorbalık safhası başlar. Son olarak, zorbalık hareketlerinin yayılması ile insanlar alakası olmayan hususlarda farklı yerlere saldırırlar.

Toplumsal Eylem Taktikleri

Eylem : Bir işi, bir hareketi ifade eden eylem, toplumsal olaylar açısından; bir durumu değıştirme veya daha ileriye götürme yönünde etkide bulunma çabası olarak tanımlanabilir.

Taktik : Belirlenen bir amaca, hedefe ulaşabilmek için takip edilecek yol, usul ve bu yolda karşılaşılabilecek engellerin ortadan kaldırılması için önceden hazırlanmış gerekli, plan, program ve yöntemlerdir. Yasa dışı topluluklar, hedeflerini gerçekleştirmek için giriştikleri yasa dışı eylemlerinde güvenlik güçlerinin engellemesiyle karşılaşılır. Yasa dışı topluluklar bu engellemeyi aşabilmek için de bazı taktikler uygularlar.

Bu taktikler kısaca aşağıdaki gibi özetlenebilir:

Olay yaratarak dikkatleri başka yöne çekme: Yasal olmayan toplumsal olayı yürütenler asıl hedeflerine ulaşabilmek için, başka bölgelerde herhangi bir olay çıkartılarak veya sahte ihbarlarla güvenlik birimlerini şaşırtmak ve onların dikkatlerini başka noktalara çekmeye çalışabilirler. Bunu başardıkları oranda asıl hedeflerine daha kolay ilerlerler.

Dağılıyor görünüp tekrar toplanma: Topluluk önceden dağılmaya başlar, güvenlik kuvvetleri topluluk gidiyor diye gevşer, tertibatını, tedbirlerini azaltır. Tam bu sırada topluluk plânlı olarak, hızlı bir biçimde toplanmaya başlar. Amaç güvenlik kuvvetleri gafil yakalamak ve böylece hedefe yürüyebilmektir.

Kutsal simgeleri kullanma ve marş söyleme: Bu tür taktiklere eylemci gruplar sıkça başvurumaktadırlar. Eylem sırasında namaz kılınması, milli marş söylenmesi, ezan okunması, bayrak, flama, kutsal kitap ve simgeler taşınması yoluyla hem çevredekilerin sempatisini kazanmak hem de güvenlik güçlerinin müdahalesini önlemek geciktirmek amaçlanır. Bazen kutsal yerler de eylem yeri olarak seçilmekte veya bu gibi yerlere kaçıp sığınılmaktadır.

Topluluğun çevresine yaşlı kadın, yaşlı erkek ve çocukların dizilmesi: Güvenlik güçlerinin yaşlı insan, çocuk, sakat, gazi gibi kişiler konusundaki hassasiyetini bilen eylemciler bunları kullanırlar, onların herhangi bir şekilde zarar görmesi durumunda ise bunu güvenlik güçleri aleyhinde kullanırlar.

Topluluğun güvenlik güçlerini kuşatması: Böylece güvenlik görevlilerinin hareket kabiliyetini azaltarak saf dışı bırakmak ve amaca hasıl asıl topluluğun hedeflenen eylem yerine doğru ilerlemesini sağlamaktır.

Toplumsal Eylem Biçimleri

Toplulukların eylem ve saldırganlık biçimlerini belirli maddelerde sınırlamak mümkün değildir. Ortama, katılanlara, eylem nedenlerine, alınan güvenlik önlemlerine, yörenin şartlarına, olay yerine ve zamana göre eylemler çeşitlilik gösterebilir. Eylemler grubun yapısına göre değişmekle birlikte güvenlik birimleri aşağıda sayılan kanuna aykırı eylem biçimleriyle karşılaşmaya hazır olmalı ve tedbir almalıdırlar.

Onur kırıcı davranışlar ve tahrik: Toplumsal olaylarda güvenlik güçlerini, hatta karşıt grubu tahrik etmek için hakaret, aşağılama, küfür ve alaycı ifadeler kullanabilirler. Amaç güvenlik görevlilerinin sert davranmasını sağlayarak kamuoyu önünde kendilerini masum, mağdur ve haklı göstermektir. Burada unutulmaması gereken husus, edilen küfür ve hakaretin güvenlik görevlilerinin şahsına yapılmayıp, giymiş olduğu üniformaya yapıldığı ve profesyonel olunması gerektiğidir. Diğer yandan çeşitli yazılı ve sözlü gereçlerle güvenlik görevlilerini tahrik edip olayların içine çekmeyi de hedeflerler.

Bazı maddelerin fırlatılması ve araçların sürülmesi: Çevreye, eşyalara ve insanlara zarar verebilecek nitelikte olan sopa, zincir, muşta, demir çubuk, şiş, tel, bıçak, vb. maddeler el silahları veya ateşsiz silahlar olarak tanımlanmakta olup, yakın dövüş ve kavgalarda kullanılırlar.

Gerek topluluk içerisinde gerekse çevre binaların çatı ve pencereleri gibi yüksek yerlerden çeşitli nesnelere (taş, tuğla, sopa, yumurta, meyve-sebze, domates, cep telefonu, şişe vb.) tahrik etme düşüncesi ile güvenlik güçlerinin üzerine atılabilir. Eğimli yerlerde güvenlik görevlilerinin üzerine veya barikalara doğru araç, varil, lastik, tehlikeli maddeler, sıvılar salınarak, düz yerlerde ise tekerlekli araçlar, sürülerek saldırıda bulunulabilir.

Ateşli silahlar ve patlayıcı maddelerin kullanılması: Ateşli silahlar daha çok aşırı şiddet olaylarında (isyan, ayaklanma, terör gibi) görülmektedir. Yine güvenlik görevlilerine veya çevreye zarar vermek, panik meydana getirmek ya da yolu tıkamak için patlayıcı maddeler kullanılabilir. Patlayıcı maddeler, devrilen veya güvenlik güçlerinin üzerine sürülen araçlarda, insanlar, kedi ve köpek gibi hayvanların vücutlarına bağlanmış olarak bulunabilir ve uzaktan kumanda, fünye veya saatle patlatılabilir.

Yangın çıkarmak veya kendini yakmak: Güvenlik görevlilerini engellemek, panik ve şaşkınlık oluşturmak, pusu kurmak, yağma ve mal tahribatı yapmak amacıyla çeşitli şekillerde yangınlar çıkarabilirler. Protesto eylemlerinde (gecekondu veya ruhsatsız işyeri yıkımı, işsizliği protesto gibi) kendini yakma ve yakma tehdidinde bulunma gibi eylemlere sıkça rastlanır.

Kişilere, kamu ve özel binalara, araçlara ve işyerlerine saldırılması, eşyaların tahrip edilmesi ve yağmacılık: Kamu ve özel malları tahrip ederek yağmalamak, araçları devirip camlarını kırmak, yakmak, binaların, dükkanların, banka binalarının camlarını kırıp, vitrinleri yağmalamak, trafik lambalarını, direkleri, kaldırım taşlarını tahrip etmek vs. Yasadışı toplumsal olaylarla doğrudan ilgisi olmayıp da bu kargaşayı yağma ve yankesicilik için kullanmak isteyenler ya da her iki amacı güdenler de olabilir.

Barikatlar yapmak: Güvenlik görevlilerinin hareketlerini kısıtlamak veya bir yere girilmesini engellemek için çeşitli malzemelerden barikatlar kurabilirler.

Cenazelerde olay çıkarmak: Özellikle belirli kişilerin cenazeleri (sosyal, ideolojik gruba ait, lider, terörist, vs.) eylemciler için bulunmaz bir fırsattır.

TOPLUMSAL OLAYLARA MÜDAHALEDE GENEL İLKELER

Toplumsal olaylarda güvenlik görevlilerinin uygulayacağı başlıca müdahale ilkeleri şunlardır.

Diyalog kurma: Eylemlerin amacı öğrenildikten/belirlendikten sonra düzenleyicilerle, liderlerle irtibata geçilir. Yeri, zamanı, yönü, sloganların içeriği, taşınacak pankartlar, saldırı amaçlı kullanılabilecek malzemelerin taşınmaması konusunda, anlaşma sağlanmaya çalışılmalıdır. Organize edenlerin topluluğu kontrol kabiliyetleri ve tutumlarına göre tedbirler alınır, önlemler hazırlanır. Sorunların dinlenerek ilgilenilmesi ve kısa da olsa, açıklama ve bilgilendirmeler gerilimi azaltır.

İkna edici ve inandırıcı olma: Uyulması gereken kuralları ve yasaklamaları itici olmayan bir dil ve üslupla (emredici değil, uyarıcı ve hatırlatıcı), emirlerin ve kuralların keyfi bir uygulama değil, topluluğun kendi yarar ve güvenliği için olduğunu uygun bir şekilde anlatmak gerekir.

İnisiyatif elinde bulundurma ve kullanma: Hem kontrol olarak düşünülebilir, hem de ufak tefek taşkınlıklara göz yumarak destek ve güven kazanmadır. Eylem anında topluluk içerisinde suçlu/şüpheliyi yaka paça almak bazen risklidir. Boşalma teorisine göre bağırarak, slogan atarak, basın açıklaması yapmak isteyen kalabalığa belli şartlarda izin verilmesi, onların taşkınlık ve saldırganlıklarını önleyebilir.

Tahriklere ve tahrikçilere engel olma: Güvenlik personelinin tahrik etmemesi ve tahrik olmaması gerekir. Kendi duygu ve zaafalarını bilip kontrol altına almada diğer insanlardan daha güçlü ve sabırlı olmalıdır. Aynı zamanda vatandaşı tahrik edip gerginleştirecek davranışlardan da kaçınmalı, meslek etiği kurallarına uymalıdır. Tahrik ederek suça yöneltmek, bir bakıma vatandaşa tuzak kurmaktır.

Profesyonel olma ve provokasyona karşı tedbirli olma: Topluluğu engelleyici olma, çevredeki eşya ve insanları onlardan koruma kadar, gösterici kalabalığın da güvenliğini sağlamak, bunu onlara hissettirmek esastır, hakların kullanılmasına nezaret etmek, yardımcı olmak çağımızın güvenlik hizmeti anlayışıdır. Olay mahalli iyi tetkik edilerek olaylara müdahale bir plan ve program çerçevesinde, bilimsel veriler ışığında yürütülmelidir. Provokatif eylemlerde bulunacak kişilerin yöntemleri iyi bilinmeli, bu tür kişiler önceden tespit edilerek gerekirse alana sokulmamalıdır.

Kuvvet gösterisi ve caydırıcılık: Güvenliğin sahip olduğu silah, teçhizat, bilgi, teknik ve donanımı, gerektiğinde kullanılacağı imajını kararlı bir şekilde karşı tarafa göstermeli, suç işlemeye niyetli kişi ve grupları bundan vazgeçirme amaçlanmalıdır. Burada meydan okuma ve düelloya davet mesajı değil, hazırlıklı, güçlü, yeterli ve kararlı olduğu mesajı verilmesi esastır.

Zor kullanma ve orantılı kuvvet kullanma: Kuvvet kullanma ancak caydırıcı ve önleyici olmalı, cezalandırma amacıyla ve orantısız olmamalıdır. Zor kullanma son çare olmalıdır. Başka bölgelerde çıkarılabilecek eylemler olabileceği de göz önünde bulundurularak henüz yeni başlayan bir eylem için tüm kuvvetin bir noktaya yığılmaması, alınacak istihbarat, olayın gelişimi ve şiddetin artışına orantılı olarak kuvvet artırılması gerekecektir.

Panığı önleme: Herhangi bir nedenle ortaya çıkan panik anında ses yükseltici araçlar ile topluluğu belli çıkış veya dağılma noktalarına yönlendirmek ve sakinleştirmeye çalışmak gerekir.

Medya ile ilişkileri geliştirme: Olay hakkında kamuoyunu aydınlatıcı ve sağlıklı bilgilerin yetkili makamlarca en seri iletişim vasıtaları ile duyurulmaya çalışılması.

Tarafsız olma: Güvenlik görevlilerini olaylara müdahale ederken kendi kişisel tutumları ve fikri eğilimleri doğrultusunda hareket etmemelidir. Sempati duyduğu gruplara karşı müsamahalı, antipati duyduğu gruplara karşı sert davranmak tarafsızlıkla bağdaşmaz.

Teknolojiden yararlanma: Yaşadığımız çağa bilgi ve teknolojinin damgasını vurduğunu düşünürsek, olaylara müdahale ederken teknolojiden yararlanmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Teknoloji kullanımı bir taraftan güvenlik güçlerine zaman kazandır ve daha az yıpratırken, diğer taraftan toplum düzeninin sağlanmasında etkinlik sağlar. Olayları izlemek ve kaydetmek için kullanılan cihazlar, haberleşme cihazları, helikopter, drone, zırhlı araçlar, uzaktan kumanda, eğitilmiş köpek ve atlar, göz yaşartıcı gazlar, boyalı su, cop, kalkan, özel kıyafetler, vs. güvenlik görevlilerinin yararlanabileceği teknolojilerdir.

GÜVENLİK GÖREVLİSİNİN KİŞİLERLE GÖRÜŞMESİ VE TEPKİ ZAMANI İLKESİ

Bir güvenlik görevlisinin kendini sunma şekli, onun tavır ve davranışı olarak bilinir. Görevlinin tavrı ve davranışı aynı zamanda durumu kontrol etme yeteneğini de doğrudan etkiler. Tavır ve davranışı oluşturan unsurlardan bazıları; zindelik, düzenlilik, tetikte olma, farkında olma, kontrolü almaya hazır olma, otoriter resmi varlığı şeklinde sıralanabilir.

İnsanın çevresinden gelen etkilere cevap verecek davranış sergilemesinde; zekanın, duyguların, karakterin, kültürel ve bedensel yapının etkisi vardır. Bu nedenle, görüntü ve davranışlarıyla şüphe uyandıran şahısla ilk temas anında sahip olunan otorite, avantaj ve kararlılık hedef kişiye hissettirilmelidir. "DUR, ÖZEL GÜVENLİK!, KİMİLDAMA!" sözcükleri, kısa fakat kararlı bir ses tonu ile birleştiğinde çok önemli yansımaları olan bir yaklaşma yönteminin işaretçisidir.

Güvenlik görevlisi alanda bu gibi kişilerle görüşürken beklenmedik bir saldırı olasılığını her zaman akılda bulundurmalı, avantajlı pozisyon oluşturarak korunmalı ve her an fiziksel bir saldırıya karşılık vermeye hazır olmalıdır. Bu nedenle, güvenlik görevlisi şahıs/shahıslara yaklaşma esnasında; yaklaşma gerekli mi? bariz tehlike işaretleri var mı? gibi sorulara cevap bulmak için çok kısa sürede bir değerlendirme yapmalı, gerekli görürse şahısla arasında belli bir mesafe bırakmalıdır.

Bu şekilde grup veya kişiyle diyaloga geçme sürecinde; bunlarla görüşen görevlinin, karşısındaki kişinin bir hamlesine tepki verebilmesi için yeterli zaman veren yaklaşık iki metrenin üzerindeki tampon bölgeye "tepki bölgesi" veya "tepkisel ara", grubun veya kişinin görevliye uzanabileceği ve fiziksel olarak dokunabileceği ve/veya herhangi bir şekilde zarar verebileceği iki metrenin altında olan ara bölgeye ise "tehlike bölgesi" denir. Ateşli silah, kesici veya delici alet vb. ölümcül olabilecek silahlarla yapılabilecek olası saldırılara karşı güvenlik görevlisinin söz konusu mesafeyi yedi metre ve üzerinde olacak şekilde ve bir duvar bir ağaç vb. yerleri kendisine sütne yaparak diyalog sürecini yürütmelidir.

Temas görevlisi şüpheliye ikaz komutlarında bulunurken koruma görevlisi bu komut ile eş zamanlı olarak seri bir şekilde "L" pozisyonuna geçer. "L" pozisyonu durdurulan kişinin en geniş açıyla izlenebilmesi için önem arz etmektedir. Şartlar oluştuğunda yakalama ve etkisiz hale getirme, silah dahil tüm teçhizatın kullanılmasına en elverişli pozisyonu ve şüphelinin olası saldırısında görevlilerin iki ayrı noktadan müdahale imkanı sağlar, şüphelinin görevliye müdahalesini iki ayrı noktada olduklarından oldukça zorlaştırır. Temas görevlisi zaman zaman konumunu değiştirmek durumunda kalabilir, bu durumda koruma görevlisi de eş zamanlı olarak temas görevlisini sürekli koruyabileceği uygun pozisyonu alır ve müdahale hattını korur. Temas görevlisi de koruma görevlisinin müdahale hattına girmemeye özen gösterir ve hareketlerini koruma görevlisi ile koordinasyon içerisinde yapar.

Tepki Zamanı İlkesi - L Pozisyonu (Temas/Koruma Görevlisi)

Görüşme duruşları

Temel duruş:

- Kişiyle sözlü temasın yapıldığı temel duruştur.
- Şahsa 45 derecelik açıda bulunmalıdır
- Aradaki mesafe en az 2 metre olmalıdır
- Eller herhangi bir engelden serbest olmalıdır
- Gözler tetikte ve kişiyi ve yakın alanı tarıyor olmalıdır
- Zihinsel olarak tetikte ve hazır olmalıdır
- Silah var ise arkaya doğru ve kılıfında olmalıdır
- Komutlar anlaşılabilir, kısa ve amaca uygun net bir ses tonuyla verilmelidir
- Ayaklar omuz genişliğinde açık olmalıdır

Temel duruş

Hazır duruş: Kişiyi sakinleştirmek amacıyla vücut dilini kullanma duruşudur.

- Ayaklar omuz genişliğinde açık olmalıdır.
- Şahsa 45 derecelik açıda bulunmalıdır.
- Var ise silah veya cop ayağı geride olmalıdır
- Dizler hafif bükülü olmalıdır
- Eller herhangi bir engelden serbest ve yukarı kaldırılmış, avuçlar hedefe bakıyor ve eller açık olmalıdır
- Silah ve teçhizat emniyette ve kılıfta olmalıdır
- Zihinsel olarak tetikte ve hazır olmalıdır
- Cop var ise elde ve arkaya doğru olmalıdır

Hazır duruş

Savunmaya hazır duruş: Bir görevlinin şiddet içeren bir durumda aldığı bir savunma duruşudur.

- Gerilmiş vücutla, teçhizat bulunan ayak arkada boksör duruşunu almalıdır.
- Teçhizat yok ise, eller her an blok veya yumruk halini alabilecek şekilde hazır olmalıdır.
- Cop var ise; omuz kısmında vuruşa hazır halde olmalı, cop yok ise; kol yanda dirsekten kırılmış vaziyette avuç içi karşıya doğru olmalıdır.
- Gözler ve eller tetikte şüpheli şahsın saldırgan bir davranışına karşı duyarlı vaziyette olmalıdır

Savunmaya hazır duruş

PANİK

Panik; çok aşırı heyecan durumunda, çok güçlü bir korkuyla birlikte ortaya çıkan ve insanların hiçbir şey yapamaması şeklinde veya o durumdan kurtulmanın en iyi yolunu düşünmeden ve ani olarak hareket ederek buldukları durumdan kurtulmaya alıştıkları bir davranış türüdür. Panik, bireysel olabileceği gibi topluluklarda da geçerli olabilir. Toplu haldeki paniklemelerde hasar daha büyük olur. İnsanlar mantıklı ve rasyonel davranışlarını geçici olarak kaybederler, soğukkanlı hareket edemezler. Panik anında insanlar ya şoka girer ve hareketsiz kalır ya da o durumdan hızla ve düşünmeden kurtulmaya çalışırlar. Büyük ve ani gelişen deprem, sel, toprak kayması ve çığ düşmesi gibi doğal afetler ile yangın, trafik kazası, bina yıkılması, kapalı ortamlarda elektrik kesilmesi gibi olaylar da kalabalıklarda paniğe neden olur.

KALABALIKLARDA PANİK OLUŞMASININ NEDENLERİ

Bir tehlike hissedilmesi: İnsanın yaşamına ya da ekonomik ve sosyal statüsüne yönelik, çok yakında ve büyük (gittikçe yaklaşan ve artan) bir tehlike veya tehdidin olduğunun hissedilmesi ya da öyle olduğunun zannedilmesi.

Tehlikenin acil olması: Kaçışın sadece sınırlı veya belirsiz bir yerden ve ancak o anda mümkün görüldüğü (erken kaçanın kurtulabileceği) durumlar

Kaçma yollarının sınırlı/kapalı olması ve izdiham: Kullanılan sınırlı kaçış/kurtuluş yolları tıkanmış veya sıkışmış olduğu bilinir veya öyle olduğu kalabalık tarafından hissedilirse panik oluşur ve büyür.

Takip ve taklit: Önde bulunanların herhangi bir yöne, yöne yönelmesi arkadakilerin onları ısrarla ve hızla izlemesine neden olur. Bu durumda öndekilerin ezilmesi, boğulması veya çiğnenmesi söz konusu olabilir.

Göz yaşartıcı gaz kullanılması: Bazen kalabalıkları kontrol altına almak ve etkisiz hale getirmek için göz yaşartıcı gaz, sis bombası vs. kullanılabilir. Yasal uyarıların yapılmasına rağmen kullanılan göz yaşartıcı gaz mühimmatları kalabalıklar içerisinde panik oluşmasına sebebiyet verebilir.

Korku ve güvenilir iletişim eksikliği: Bazı durumlarda öndekilerle arkadakiler arasında haberleşme kesilir. İnsanlar geride ve geç kalmaktan korktukları için, haber alamadıkları yöne doğru can havliyle atılırlar.

Paniği Önleme Yöntemleri

Paniği önlemek için en önemli tedbir, *topluluğu bilgi sahibi yapmaktır*. Gerçekten bir tehdit yok ve toplulukta böyle bir tehdidin olmadığına inandırılabilir veya tehdit var da bu tehdidin niteliği bildirilirse paniğin çıkma olasılığı düşer veya yok olur. Bu nedenle topluluklarla sürekli bağlantı kurulmalıdır.

Paniği önlemek için diğer bir önemli yöntem de *topluluğun kolayca dağılabileceği kaçış yollarını saptamak ve bu yolların açık bulundurulmasını sağlamaktır*. Bu kaçış yolları topluluğa ses yükseltici cihazlarla veya bağırarak bildirilmeli ve her olanaktan yararlanarak açık seçik tanımlanmalıdır.

Her hangi bir gruba karşı *kuvvet kullanmak zorunda kalındığında, paniğe neden olmayacak fakat topluluğu dağılmaya zorlayacak ölçüde kuvvet kullanılmalıdır*. Topluluk kişilerin açabileceği kadar çözülüp dağıldığında, kuvvet kullanımına son verilmelidir. Ayrıca topluluğa ne şekilde ve hangi yönden kuvvet kullanılacağını bildirmek paniği büyük ölçüde azaltacaktır.

Paniği önlemenin diğer bir yolu ise *grup içindeki en çok sesi çıkaran kişinin güvenlik görevlilerinin almasını sağlamaktır*. Bu amaçla kalabalık içinde kalabalığı yönlendiren ses yayın araçları varsa bu araçların yayını engellenmelidir. Bu şekilde paniğe kapılmış kişilerin sadece kendilerini yönlendiren güvenlik görevlisinin sesini dinlemesi sağlanmalıdır. Yine de paniğe kapılmış gruba yön vermek oldukça zordur. Ancak güvenlik güçleri grubu sakinleştirmeye çalışmalı, paniği önlemek için gayret sarf etmelidir. Çünkü iyi bir güvenlik hizmeti, olası tehlikeleri bilen ve önleyici tedbirlerini alan hizmetler içerir.

TOPLANTI VE GÖSTERİ YÜRÜYÜŞLERİ KANUNU

Ülkemizde toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı Anayasanın 34. Maddesindeki "Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir." hükmü ile koruma altına alınmış olup, bunların düzenlenme şekilleri, yasal sınırlamalar, göstericilerin hak ve sorumlulukları, cezai hal ve şartları ile güvenlik birimlerinin toplumsal olayların yönetiminde yetki ve sorumlulukları **2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununda** düzenlenmiştir. Ülkemizde genel olarak toplantı ve gösteri yürüyüşlerine müdahale yetkisi genel kolluğun görev ve sorumluluğunda olmakla birlikte, zaman zaman özellikle kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşleri yapılan ve kolluğun girmesi rektörün iznine bağlı olan üniversite alanı ve kampüslerinde görev yapan, yine genel kolluğun gözetim ve denetiminde önemli spor müsabakalarında görevlendirilen özel güvenlik görevlilerinin bu konularla ilgili bilgi sahibi olmaları büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle konuyla ilgili hususları kısaca özetlersek;

Toplantı (Miting) ve Gösteri Yürüyüşü

2911 Sayılı Kanuna göre toplantı; Belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzel kişiler tarafından bu Kanun çerçevesinde düzenlenen açık ve kapalı yer toplantılarını,

Gösteri yürüyüşü ise; belirli konular üzerinde halkı aydınlatmak ve bir kamuoyu yaratmak suretiyle o konuyu benimsetmek için gerçek ve tüzel kişiler tarafından bu Kanun çerçevesinde düzenlenen yürüyüşleri ifade etmektedir.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yeri

Toplantı ve gösteri yürüyüşleri, tüm il ve ilçe sınırları içerisinde aşağıdaki hükümlere uyulmak şartıyla her yerde yapılabilir.

İl ve ilçelerde toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı, kamu düzenini ve genel asayişini bozmayacak, vatandaşların günlük yaşamını aşırı ve katlanılamaz derecede zorlaştırmayacak şekilde, Türkiye Büyük Millet Meclisinde grubu bulunan siyasi partilerin il ve ilçe temsilcileri ile güzergâhın geçeceği ilçe ve il belediye başkanlarının, en çok üyeye sahip üç sendikanın ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının il ve ilçe temsilcilerinin görüşleri alınarak mahallin en büyük mülki amiri tarafından belirlenir. İl ve ilçenin büyüklüğü, gelişmişliği ve yerleşim özellikleri dikkate alınarak birden fazla toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı belirlenebilir. Düzenleme kurulu, birden fazla toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergâhı belirlenen yer ve güzergâhlardan birisini tercih edebilir.

Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Zamanı

Toplantı ve yürüyüşlere ve bu amaçla toplanmalara güneş doğmadan başlanamaz. Açık yerlerdeki toplantılar ile yürüyüşler gece vaktinin başlamasıyla dağılacak şekilde, kapalı yerlerdeki toplantılar ise saat 24:00'e kadar yapılabilir. Toplantı ve gösteri yürüyüşünün gece vaktinin başlamasından sonra devam edeceği hususu, geçerli neden gösterilerek bildirilmiş ise vatandaşların huzur ve sükûnet içinde istirahatini aşırı ve katlanılmaz derecede zorlaştırmamak ve kamu düzeni ve genel asayişin bozulmasına neden olmamak şartıyla, açık yerlerde yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin dağılma saati mahallin en büyük mülki amirinin kararıyla en geç saat 24:00'e kadar uzatılabilir. Ayrıca, toplantının yapıldığı yer, toplantı süresince umuma açık yer sayılır.

Düzenleme Kurulu ve Bildirim Verilmesi

Bu Kanuna göre yapılacak toplantılar, fiil ehliyetine sahip ve on sekiz yaşını doldurmuş, en az yedi kişiden oluşan bir düzenleme kurulu tarafından düzenlenir. Bu kurul, kendi aralarından birini başkan seçer. Toplantı yapılabilmesi için, düzenleme kurulu üyelerinin tamamının imzalayacakları bir bildirim, toplantının yapılmasından en az kırk sekiz saat önce ve çalışma saatleri içinde, toplantının yapılacağı yerin bağlı bulunduğu valilik veya kaymakamlığa verilir. Düzenleme kurulu, kendi üyelerinden başkan dahil en az yedi kişiyi toplantının yapıldığı yerde bulundurmakla yükümlüdür. Düzenleme kurulu, toplantının sükun ve düzenini, bildirimde yazılı amaç dışına çıkılmamasını sağlamakla yükümlü ve sorumludur. Toplantının amacı dışına çıktığı veya düzen içinde gerçekleşmesini imkânsız gördüğü takdirde kurul veya toplanmadığı takdirde kurul başkanı dağılma kararı alır ve durumu derhâl yetkili kolluk amirine bildirir. Düzenleme kurulunun sorumluluğu, topluluk toplantı yerinden tamamen dağılıncaya kadar sürer.

Toplantının Ertelenmesi veya Yasaklanması

Bir il sınırı içinde aynı günde birden çok toplantı yapılmak istenmesi halinde vali, emrindeki güvenlik kuvvetlerinin ve gerektiğinde yararlanabileceği diğer güçlerin bu toplantıların güvenlik içinde yapılmasını sağlamaya yeterli olmadığı kanısına varırsa, toplantılardan bir kısmını on günü aşmamak üzere bir kez erteleyebilir. Bu ertelemede müracaat önceliği göz önünde bulundurulur.

Yasak Yerler

Parklarda, mabetlerde, kamu hizmeti görülen bina ve tesislerde ve bunların eklentilerinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisine bir kilometre uzaklıktaki alan içinde toplantı yapılamaz ve şehirlerarası karayollarında gösteri

yürüyüşleri düzenlenemez. Genel meydanlardaki toplantılarda, halkın ve ulaşım araçlarının gelip geçmesini sağlamak üzere valilik ve kaymakamlıklarca yapılacak düzenlemelere uyulması zorunludur.

Kanuna Aykırı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri

- Kanun hükümlerine uygun bildirim verilmeden veya toplantı veya yürüyüş için belirtilen gün ve saatten önce veya sonra yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri,
- Ateşli silahlar veya havai fişek, Molotof ve benzeri el yapımı olanlar dâhil patlayıcı maddeler veya her türlü kesici, delici aletler veya taş, sopa, demir ve lastik çubuklar, boğma teli veya zincir, demir bilye ve sapan gibi bereleyici ve boğucu araçlar veya yakıcı, aşındırıcı, yaralayıcı eczalar veya diğer her türlü zehirler veya her türlü sis, gaz ve benzeri maddeler ile yasadışı örgüt ve topluluklara ait amblem ve işaret taşınarak veya bu işaret ve amblemleri üzerinde bulunduran üniformayı andırır giysiler giyilerek veya kimliklerini gizlemek amacıyla yüzlerini tamamen veya kısmen bez vs. unsurlarla örterek toplantı ve gösteri yürüyüşlerine katılma ve kanunların suç saydığı nitelik taşıyan afiş, pankart, döviz, resim, levha, araç ve gereçler taşınarak veya bu nitelikte sloganlar söylenerek veya ses cihazları ile yayınlanarak yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri,
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü zamanına uyulmadan yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri,
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü yer ve güzergahı ile bildirimde belirtilen yerler dışında yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri,
- Kanun kapsamı dışında bırakılan konularda kendi amaç, kural ve sınırları dışına çıkılarak yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri,
- Kanunların suç saydığı maksatlar için yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri,
- Bildirimde belirtilen amaç dışına çıkılarak yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri,
- İlgili makamlar tarafından kanun maddelere dayanılarak toplantı ve yürüyüşün yasaklanması veya ertelenmesi halinde, tespit edilen erteleme veya yasaklama süresi sona ermeden yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşleri,
- Düzenleme kurulu kararı gereği sona erdirilmesine/dağıtılmasına karar verilmesine rağmen yapılan toplantılar kanuna aykırı toplantı ve gösteri yürüyüşleridir.

2911 Sayılı Kanuna Tabi Olmayan Toplantı ve Faaliyetler (İstisnalar)

Aşağıda sayılan toplantı ve faaliyetler, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa tabi olmayıp kendi mevzuatı veya gelenek-göreneklere göre düzenlenirler.

- Siyasi partilerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, vakıfların, derneklerin, ticari ortaklıkların ve diğer tüzelkişiliklerin özel kanunlarına ve kendi tüzüklerine göre yapacakları kapalı yer toplantıları,
- Kanunlara uymak, kendi kural ve sınırları içinde kalmak şartıyla kanun veya gelenek ve göreneklere göre yapılacak toplantı, tören, şenlik, karşılama ve uğurlamalar,
- Cumhurbaşkanı, yardımcısı ve bakanların devlet işleri hakkındaki toplantı ve konuşmaları ile milletvekillerinin halkla yapacakları sohbet niteliğindeki görüşmeler,
- Spor faaliyetleri ile bilimsel, ticari ve ekonomik amaçlarla yapılan toplantılar,
- Ayrıca, 298 Sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun çerçevesinde yapılacak olan Cumhurbaşkanı, milletvekili, il genel meclis üyeliği, belediye başkanlığı, belediye meclis üyeliği, muhtarlık ve ihtiyar heyeti üyeliği seçimlerinde yapılacak propaganda toplantıları,

2911 Sayılı Kanuna tabi olmayıp, 298 Sayılı Kanuna göre yapılır ki aynı Kanunun 49. Maddesine göre bu toplantılar oy verme gününden önceki onuncu günün sabahında başlayıp, oy verme gününden önceki günün saat 18:00' de sona ermesi gerekir.

TOPLUMSAL OLAYLARDA KULLANILAN TAKTİK ve DÜZENLER İLE GÖZYAŞARTICI GAZLAR ve MASKELELER

Güvenlik Görevlilerinin Toplu Müdahale Düzenleri

Toplumsal olaylara müdahale de uygulanan tüm teknik ve taktik düzenlerin temel amacı ilk etapta önleyici tedbir almak ve meydana gelen olayları sonlandırmaktır. Bunun yanında, toplu düzenler sadece toplumsal olaylara müdahale amacı taşımaz, sportif ve sanatsal faaliyetler, devlet büyüklerinin katıldığı etkinlikler ve törenlerde de uygulanmaktadır. Faaliyetin konusuna göre güvenlik görevlisi sayısı ve niteliği değişmektedir. Bu çerçevede güvenlik görevlileri genellikle toplumsal olaylara müdahalede aşağıda belirtilen 4 ana düzeni kullanmakta olup, bunlardan bazı düzenlerin yakın destekli, sağa veya sola kademeli, yandan veya genel destekli şeklinde yan açılımları olabileceği unutulmamalıdır.

Hat Düzeni

Amaç; Yol veya belirli bir alan kapaması yapmak, Bir bina veya şahsı korumak, Topluluk veya kalabalığı geriye itmek, belirli bir bölgeden çıkarmak, İki grubu birbirinden ayırmak, Her yönden gelebilecek tehditlere karşı tedbir almak.

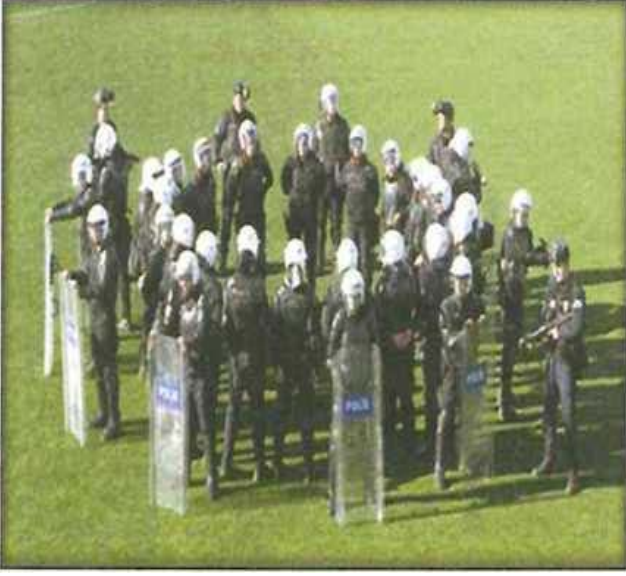
Kama Düzeni

Amaç; Topluluk veya kalabalığı bölmek ve yanlara doğru dağıtmak, Topluluk veya kalabalık içindeki lider suçluları yakalayıp tahliye etmek, Topluluk veya kalabalık içerisinde yolu açmak

Çember Düzeni

Amaç; Gözaltına alınacak bir topluluğu çevirmek

Çatı Düzeni

Amaç; Topluluğu veya kalabalığı taş vb. yabancı madde ile saldırılarından personeli korumak, Yabancı maddelerle saldıran topluluk veya kalabalığa müdahale etmek maksadıyla yaklaşmak.

KORUMA DÜZENLERİ

Hakem Koruma

Amaç: Müsabakada görevli hakemlerin soyunma odalarından saha içine gidiş ve dönüşüne kadar gelebilecek muhtemel saldırılara karşı korunmasını ifade eder. En az iki veya müsabakanın durumuna göre daha fazla sayıda görevlinin gerektiğinde tam teçhizatlı bir şekilde hakemlerin saha içine veya hakem odasına girinceye kadar korunmasıdır. Saha içinden ve seyirci düzeninden birinci derece de saha komiseri sorumludur. Müsabaka esnasında, müsabakanın yapıldığı saha içine hakemin daveti olmadan veya müsabaka durmadan hiç bir kimse giremez (ani saldırı hariç) Koruma faaliyeti esnasında uygulanan düzen genel itibariyle çember düzenidir.

Sahne Koruma

Amaç: Kültürel, sanatsal veya benzer amaçlarla düzenlenen sahne gösterilerinde, faaliyetin icra edildiği sahenin izleyenlerin taşkınlık veya saldırılarına karşı 360 derece korunmasını ifade eder. Sahne ile izleyiciler arasında belirli bir mesafe bırakılmak koşulu ile bir tampon bölge oluşturulur. Tampon bölge mümkünse fiziki engeller ile desteklenir. Bu bölgede yeteri sayıda ve belirli bir düzende kuvvet bulundurulur. Faaliyetin icra edildiği yerin açık alan veya kapalı alan olması durumuna göre alınacak tedbir değişiklik gösterebilir.

Araç Koruma

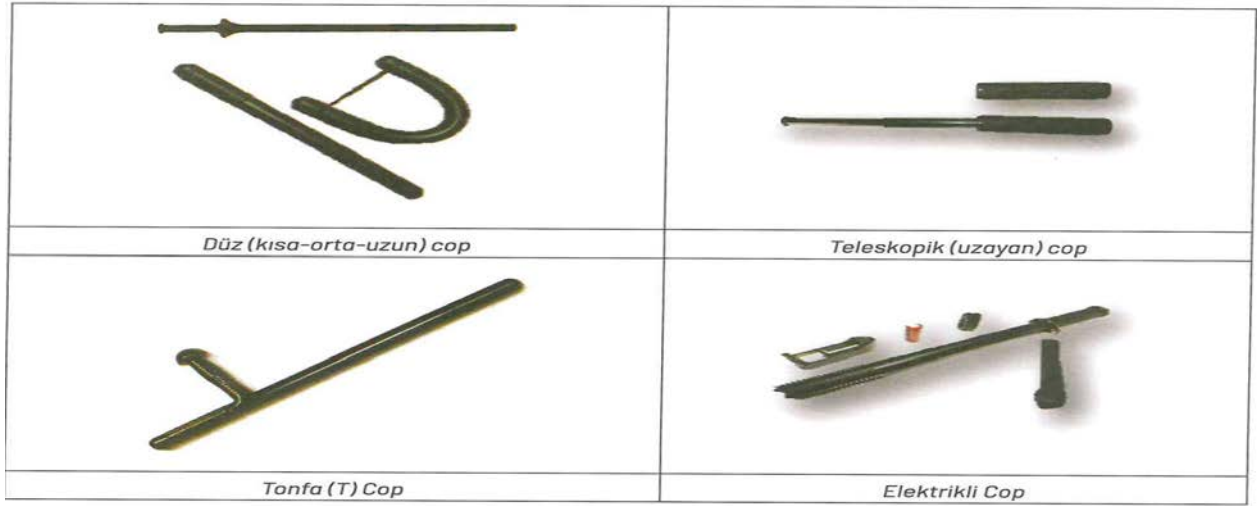
Amaç: Güvenlik görevlilerinin görev yaptıkları araçlarının dışarıdan gelebilecek her türlü saldırı karşısında gerekli güvenlik tedbirlerinin alınarak korunmasını ifade eder. En az bir veya korunacak aracın büyüklüğüne göre birden fazla silahlı çevre koruma nöbetçisi tarafından aracın çevre emniyetinin alınmasıdır. Gerekli hallerde bombalı saldırıların önlenmesi amacıyla araç çevresine emniyet şeridi çekilebilir ve şerit içerisine dışarıdan girişler engellenebilir.

COP, KULLANMA TAKTİKLERİ VE SAVUNMA TEKNİKLERİ

Cop, Çeşitleri ve Özellikleri

Cop; Güvenlik görevlilerince kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşleri, ayaklanma veya kalabalık protestoları ile bireysel saldırılara karşı kullanılan en uygun savunma, püskürtme, dağıtma ve etkisiz hale getirme teçhizatı olup, genel olarak düz (kısa, orta, uzun), teleskopik (uzayan), tonfa (T) ve elektrikli gibi çeşitleri bulunmakla birlikte ülkemizde elektrikli cop kullanılmamaktadır.

- Cop esas itibariyle bir müdahale teçhizatı olup, gerektiğinde görev esnasında kullanılmak üzere verilir.
- Copun insan vücudu üzerinde acı vermesi dolayısıyla psikolojik bir etkisi vardır.
- Cop normal koşullarda öldürücü etkisi olmayan teçhizattır.
- Cop görevli ile gösterici veya saldırgan arasında belirli bir mesafe tutmak için kolun uzantısı olarak kullanılır.
- Cop zor kullanma şartları oluştuğunda maddi güç kapsamında karşıdakine zarar vermektен ziyade kişiyi etkisiz ve tesirsiz bırakmak veya saldırıyı bertaraf etmek amacı ile kullanılır.
- Bağcıklı olan düz coplar tedbir amaçlı kelepçe olarak ta kullanılabilir.

Vuruşlarda Hedef Seçimi (Vuruş Bölgeleri)

Vuruş bölgeleri: Daha çok bel alt kısmı olan kalça dış kası, kalça iç kası, baldır kası, el bilek kası, aşı kası, ön kol bölgeleri,

Copun kullanım amacı; Normal koşullarda görevli, maddi güç çerçevesinde zor kullanma şartları oluştuğunda cop kullanma yetkisini haizdir. Copun kullanım amacı, asla kalıcı ve/veya ölümcül zararlar vermek değil, saldırgan şahısları durdurarak etkisiz hale getirmektir. Bu nedenle de copun insan bedenine yönelik vuruş bölgeleri koşullara ve şartlara göre sınırlandırılmıştır. İlk etapta kesinlikle kafa, boyun, omur ve kasık gibi hassas ve hayati önem taşıyan önemli noktalara vuruş yapılmaz. Yapılan vuruş neticesi insan bedeninde zihinsel bir sersemlik yaratan zihinsel acı, tüm motor sinirlerinin veya bacak kasında birkaç dakika süren düzenli geçici felçler, etkilenen bacakta refleks vb. etkiler görülmektedir.

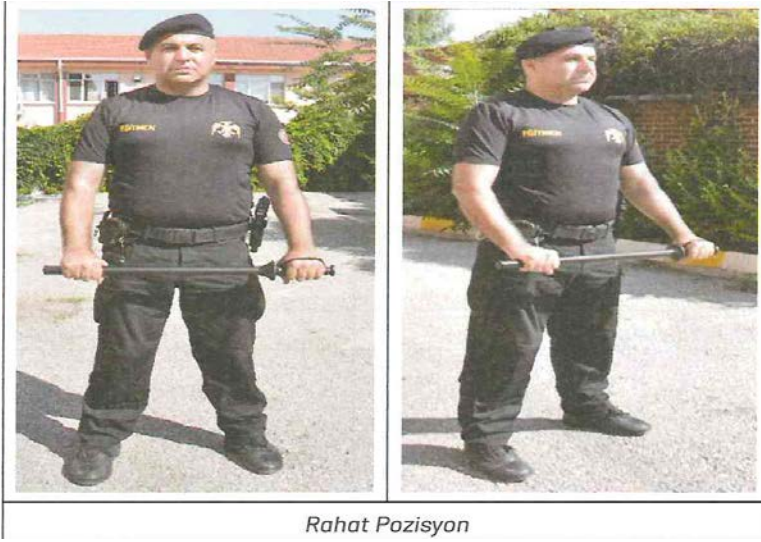
Birinci derece vuruş bölgeleri kol ve bacaklar (üzerindeki ana kas guruplarından) ibarettir. Etkisiz hale getirme amaçlı vuruşlar için bacaklar üzerindeki ana kaslar yani baldır kaslarına etkili vuruş yapmak esastır. Ancak, şüphelinin elinde saldırı yapmaya elverişli sopa, bıçak vs. gibi bir el silahının

bulunması durumunda el ve kol bölgeleri hedef alınarak vuruş yapılması gerekli olmaktadır. Bunun dışında cop ile vuruş bölgeleri cop kullanma tekniğine uygun ve orantılı olarak karın boşluğu (Dürtme tekniği) ve göğüs hizası (İtme tekniği) hedef alınarak vuruşlar yapılabilir.

COPLA DURUŞ POZİSYONLARI

Rahat Pozisyon,

Ayaklar omuz genişliğinde dengesini sağlayacak biçimde açılır, cop parmak boğumları öne-ileriye, başparmaklar aşağıya-yere doğru olmak üzere her iki ucuna yakın yerden kavranır, uyluk kemikleri üzerinde rahat bir vaziyette tutulur. Bu pozisyon için komut "Cop çek, rahat" komutudur. Bu pozisyon hazırlık anlamındadır.

Rahat Pozisyon

Mülakat Duruşu

Cop kullanma uygulamasının ilk aşamasıdır. Mülakat duruşu şüpheli ile güvenlik mesafesi oluşturularak uygulanır. Bu duruştaki temel amaç benim cop kullanmaya yönelik yetkim doğmuştur, görevimi yapmaya kararlıyım mesajını karşı tarafa vermektir. Cop, kullanılan el ile halka veya kılıfından çıkarılarak kavranıp teçhizat ayağı bir adım geri atılarak bacak arkasına doğru saklanır. Böylece cop ile mülakat pozisyonuna geçilmiş olur.

Mülakat duruşu

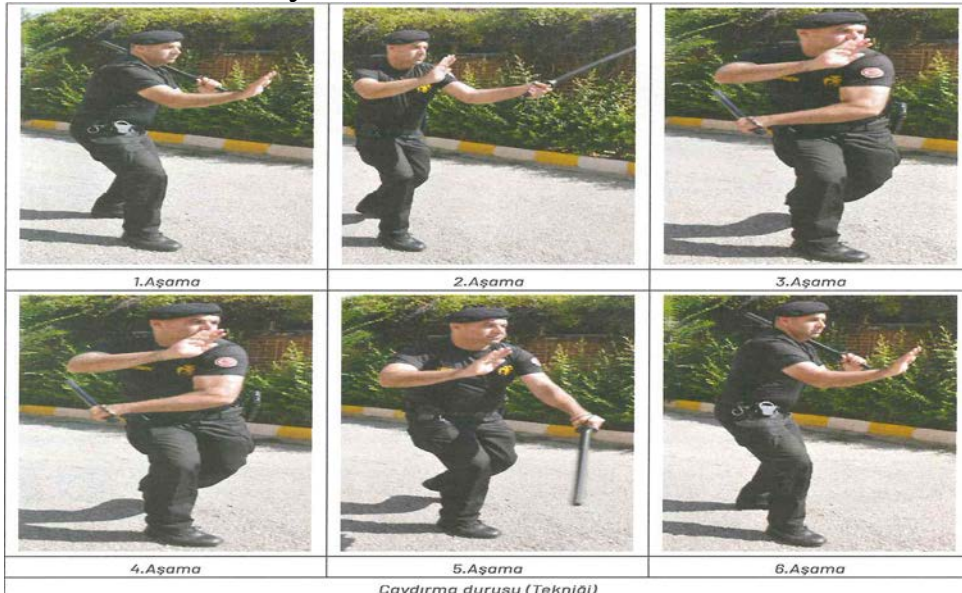
Savunma Duruşu

Mülakat duruşu ile direnme engellenemez ise cop kullanma yetkisinde ikinci aşama olarak savunma duruşu devreye girmektedir. Savunma duruşunda reaksiyon eli açık olarak ileri uzanırken "Dur/ Kal Orda! Çekil Geri! Bırak Elindekini! Kaldır Ellerin vs." komutlar verilerek cop kullanılan el omuz yanına alınır. Böylece her türlü savunma ve atak tekniklerini yapabileceğimiz savunma duruşu pozisyonuna geçmiş oluruz. Savunma duruşu sayesinde devam eden direnme ısrarının vuruş yapmaya gerek kalmadan, daha barışçıl şekilde kırılması ve durdurulması amaçlanır. Ayrıca yapılacak olası bir saldırıda ise savunma duruşu sayesinde etkin bir müdahale ve kontrol gerçekleştirilebilir.

Caydırma Duruşu

Saldırganın direncini ve cesaretini kırmak için copun boşluğa doğru sert, akıcı ve çapraz bir şekilde kullanılmasına caydırma vuruşu denir. Kuvvetli taraf ve zayıf taraf vuruşu hızlı bir şekilde birlikte kullanılarak gerçekleştirilir. Amaç vurmak değil saldırganı caydırarak verilecek komutlara itaat etmeye zorlamak ve olası bir saldırıyı bertaraf etmektir

COP İLE UYGULANAN TEMEL MÜDAHALE (VURUŞ) TEKNİKLERİ

Güçlü Taraf Vuruşu (Açılı Hamle Vuruşu)

Bu vuruş belli açıdan müdahale etmek ve savunma yapmak için kullanılır. Bunun için gösterici veya saldırgan yönünde kısa bir adım atılır. Görevli copla hakim olmak ve onun üzerindeki kontrolü devam ettirebilmek için, copun kabza kısmını sıkı bir şekilde kavrar ve copun bağcığını (Teleskopik ve tonfa cop bağcıkla kullanılmaz) tekniğine uygun eline bağlar. Cop hedefe 45 derecelik çapraz gelecek şekilde, uygun bölgelere (öncelikle bacak ve kollar üzerindeki ana kas guruplarına) yönelik vuruş gerçekleştirilir. Görevli sahip olduğu potansiyel enerjiyi hedef bölgeye yönlendirebilmek için kalçanın dönüş gücünü maksimum oranda kullanır, böylece oluşturulan maksimum kinetik enerji, saldırgana aktarılarak saldırgan etkisiz hale getirilir ve akabinde hemen en uygun pozisyona geçilir.

Zayıf Taraf Vuruşu (Yan Hamle Vuruşu)

Gösterici veya saldırganın görevlinin yan tarafında bulunması halinde bu teknik uygulanır. Bu durumda saldırgan, güvenlik görevlisine yandan saldırıda bulunabilir veya güvenlik görevlisi güçlü taraf vuruşu yaptığı esnada kendisine yönelik yapılabilecek ani bir saldırıyı bertaraf edebilmek amacıyla pozisyon gereği zayıf taraf vuruşunu tercih etmek zorunda kalabilir. Hareket tamamlandıktan sonra ani ve sert bir şekilde en uygun pozisyona geçilir.

İtme Tekniği

Saldırganı uzaklaştırmak için kullanılan bu teknikte; görevli herhangi bir ayağını öne doğru adım atar. Görevli copu iki eliyle tutmak suretiyle göstericinin göğsüne doğru sert bir temasta bulunarak saldırgan geriye doğru itilir. Teknik tamamlanınca süratle ikinci bir hamle için en uygun pozisyona geçilir.

Dürtme Tekniği

İleriye doğru kısa bir adım atılır. Diz hafifçe ileriye doğru bükük tutulur. İleri doğru adım atarken copun ucu sert bir şekilde gösterici veya saldırganın vücudunun karın boşluğu kısmı hedef alınarak dürtme tekniği uygulanır. Gösterici ve saldırganı yapılan dürtmeden hemen sonra ani ve sert bir şekilde en uygun pozisyona geçilir.

COP İLE SAVUNMA TEKNİKLERİ

Copun Çapraz Tutuşu

Teçhizata yönelik herhangi bir yaklaşma ya da müdahale hissedildiğinde ikaz edici komutların yanında cop derhal "çapraz güvenli pozisyona" getirilir. Teçhizatı savunmada bu pozisyon çok büyük bir kolaylık sağlamış olur. Bu pozisyonda iken kurtarma tekniklerini kolaylıkla uygulama imkânı vardır

Cop çapraz tutuş

Tek Elle Tutuşa Karşı Savunma

Saldırganın copu tek elle yakalamasının ardından copun ucunun kanca şeklinde saldırganın bileğinin dışına doğru bir yay hareketi yapılarak uygulanır. Bu uygulama saldırganın bileğinin bükülmesine ve vücut dengesinin bozulmasına neden olduğundan saldırgan copu bırakmak zorunda kalacaktır. Bu tekniğin uygulanması sırasında ikaz komutları kullanılır ve ihtiyaç durumunda tekme ve diğer ara şok teknikleri kullanılarak saldırganın direnci kırılır.

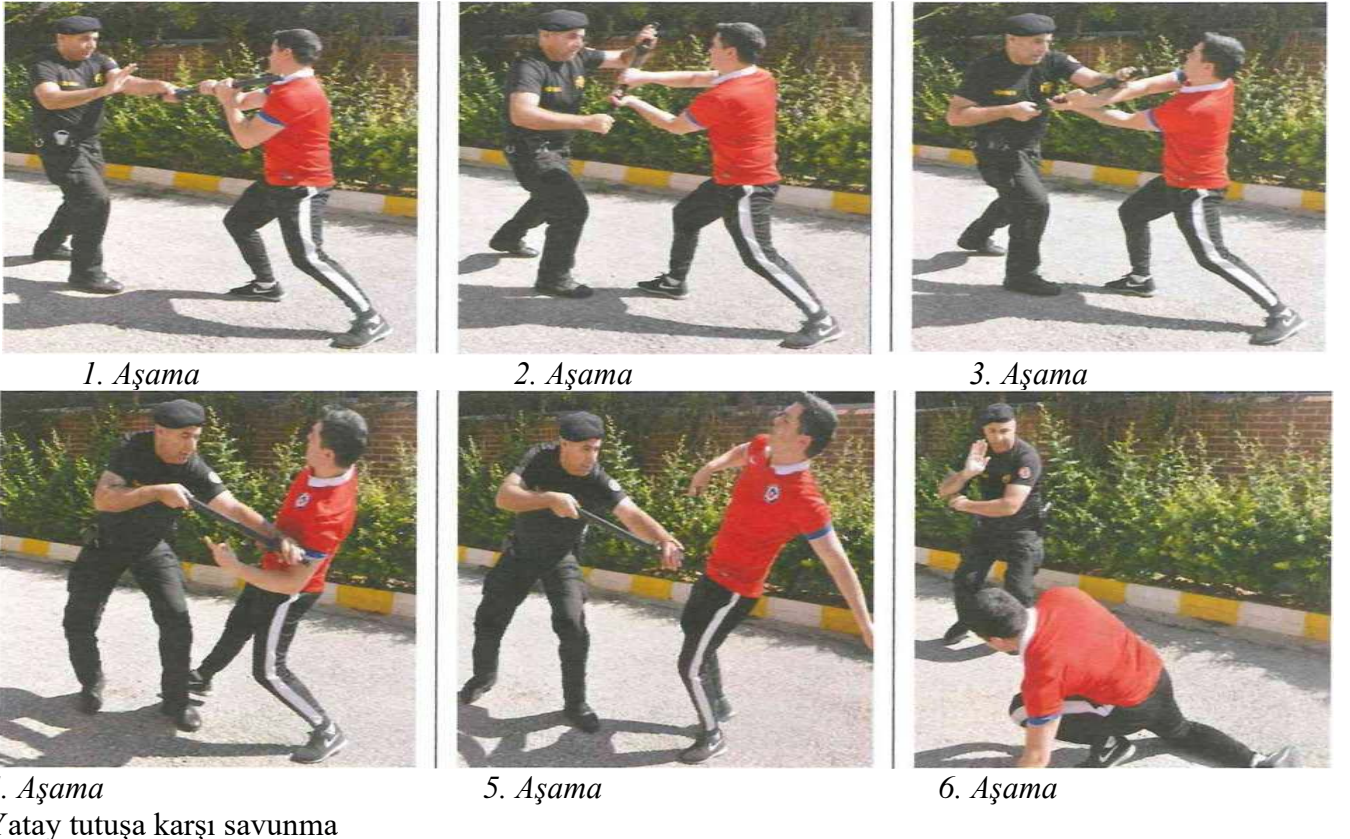
Çift Elle Tutuşa Karşı Savunma

Copun iki elle yakalanması durumunda cop kanca tekniği copun ucu saldırganın bedenini ortalayarak yukarıdan aşağıya baskı ile indirilir. Bu tekniğin uygulanması sırasında ikaz komutları kullanılır ve ihtiyaç durumunda tekme ve diğer ara şok teknikleri kullanılarak saldırganın direnci kırılır

Yatay Tutulan Copu Savunma

Dıştan İçe Kanca Tekniği: Çift elle tutuşa karşı dıştan içe kanca ile saldırganın dengesini bozarak copu tuttuğu ellerin bağlantısı kesilir, ortadan indirme tekniği ya da diğer taraftan tutulduğunda, bir saldırı tehlikesi hissedildiğinde en uygun pozisyona geçilir. Bu tekniğin uygulanması sırasında ikaz komutları kullanılır ve ihtiyaç durumunda tekme ve diğer ara şok teknikleri kullanılarak saldırganın direnci kırılır.

Kelepçeleme ve Taşıma Tekniği

Saldırgan etkisiz hale getirildikten sonra bağcıklı olan düz cop ile yapılan bir uygulamadır. Görevlinin bir sebeple metal veya plastik kelepçe kullanmadığı durumlarda uygulanmaktadır. Saldırgan etkisiz hale getirildiği yerde yüzüstü yatarken, diz çökmüş vaziyette veyahut ayakta söz konusu teknik uygulanabilir. Saldırganın elleri avuç içi dış kısma bakacak şekilde arka tarafta birleştirilir. Copun bağcık kısmı her iki elden geçirilerek bileklere takılır. İki elin bilek kısmının altından cop sağa veya sola çevrilmek suretiyle bağcık gergin hale getirilir ve ellerin bilek kısmından hareket kabiliyeti kısıtlanmış olur. Akabinde görevli copun kabza kısmı ile saldırırganın bel kısmına baskı yaparak ve boşta kalan eliyle de saldırırganın başparmaklarını üst kısımdan sıkıca tutmak suretiyle şahsı etkisiz hale getirir ve ikaz komutları ile saldırırganı yönlendirir.

Koltuk Altı Baskı Taşıma Tekniği

Saldırgan etkisiz hale getirildikten sonra görevli en uygun noktadan saldırganın elini tüm parmaklarını kapsayacak şekilde avuçlarının arasına alarak kolu yukarıya doğru açarak çevirirken eli bilek kısmından baskı kurarak aşağıya doğru çevirir bu esnada görevli copun ucunu saldırganın koltuk altına gelecek şekilde dik vaziyette tutar ve direnmemesi için koltuk altına copun ucu ile baskı uygular. Aynı anda ikaz komutları ile saldırganı yönlendirir.

Koltuk altı baskı taşıma tekniği

Dirsek Kilidi Taşıma Tekniği

Saldırgan etkisiz hale getirildikten sonra görevli en uygun noktadan saldırganın bir kolunun altından copu geçirmek suretiyle kolu dirsekten kırar görevli hem vücudunun şahsa temas ettiği nokta ile ve hem de copla aynı anda omuza yaptığı baskı ile saldırganı taşıma pozisyonuna getirmiş olur. Bu uygulama esnasında görevli ikaz komutları ile saldırganı yönlendirir.

Dirsek kilidi taşıma tekniği

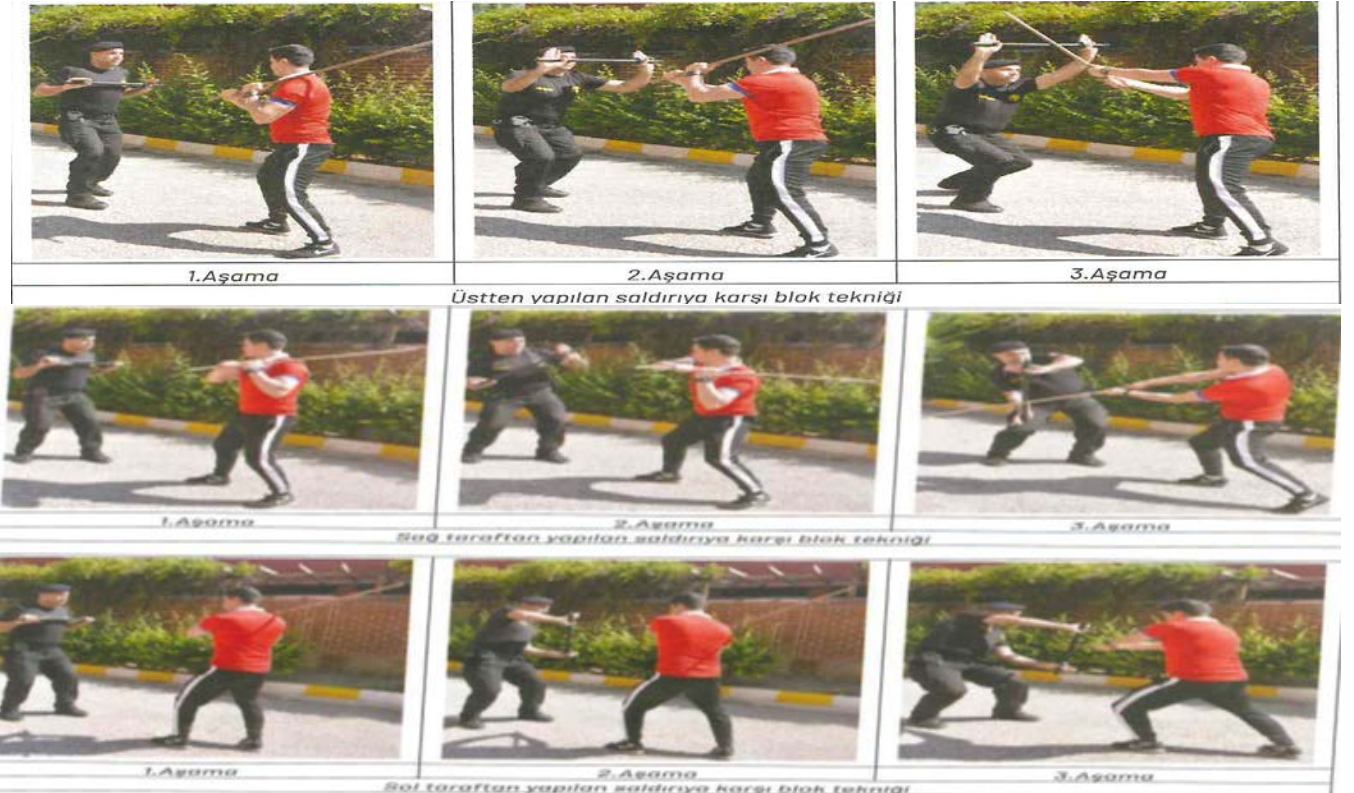
Boyun Kilidi Taşıma Tekniği

Saldırgan etkisiz hale getirildikten sonra görevli en uygun noktadan copu saldırganın her iki kolunun altından süratle geçirerek boyuna enlemesine bir baskı uygular. Görevli hem kendi vücudu ile arkadan hem de cop ile saldırganı uyguladığı kuvvet ile saldırganı taşıma pozisyonuna getirmiş olur. Bu uygulama esnasında görevli ikaz komutları ile saldırganı yönlendirir.

Savunma Blok Teknikleri

Saldırganın özellikle demir çubuk veya sopa, düz tahta vb. el silahları ile görevliye karşı üstten, sağdan veya soldan yapabileceği saldırıları bertaraf edebilmek amacıyla kullanılan tekniklerdir. Bu teknikte temel amaç, el silahları ile özellikle baş bölgesi olmak üzere görevliye yönelik kalıcı ve/veya ölümcül zararları engellemek ve akabinde saldırganı etkisiz hale getirebilecek en uygun teknik için pozisyon almaktır. Uygulamanın her safhasında görevli ikaz komutları ile saldırganı yönlendirir.

Göz Yaşartıcı Gazlar

Kimyasal madde; Ortamda katı, sıvı, gaz veya aerosol halde bulunabilen, kimyasal özellikleri sayesinde insan, hayvan ve bitkilere karşı öldürücü, yaralayıcı, metallere karşı aşındırıcı etkiler gösteren, sis ve alev meydana getirebilen maddelere kimyasal madde denir. Biz konumuzla ilgili genel olarak kolluğun da kullandığı gazlardan olan özel güvenlik görevlilerinin kullanabileceği bazı göz yaşartıcı gaz ve spreyleyler ile bunların kullanım esasları hakkında bilgi vereceğiz. Konuya girmeden önce özel güvenlik görevlilerinin göz yaşartıcı gazları taşıyabilmeleri ve kullanabilmeleri için öncelikle görev yaptıkları yer için ilgili il özel güvenlik komisyonunun izin alınması gerektiğini hatırlatmak gerekir.

CS (Ortho-Chlorbenzalmalononitrle)

Göz yaşartıcı maddeler. içerisinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Carson ve Stoughton adlı iki kimyager tarafından geliştirilmiş ve baş harfleri olan CS olarak adlandırılmıştır. CN maddesinden daha güvenli ve etkili olduğu için 1960'ların ortasından itibaren polis teşkilatlarınca kullanılmaya başlanmıştır. El bombaları ve fişeklerde görünümü, beyaz, kristal pudra şeklinde, spreyleylerde ise sıvı veya aerosol şeklindedir. Görünümü beyaz, kristal pudra şeklindedir. Tüm etkisi 20-60 saniye arasında ortaya çıkar ve 10-30 dakika içerisinde kaybolur.

OC(Oleoresin of Capsicum)

Acı biberin işlenmesi ile elde edilen tamamıyla doğal bir maddedir. Uzun yıllar halk arasında tedavi amaçlı kullanılmıştır. Polis teşkilatları ise kullanmaya 1970'lerde başladıysa da ancak 1980'lerin sonunda yaygınlaşmıştır. OC spreyleylerinin içerisinde sadece kendisini solüsyon içinde tutan diğer kimyasallar ve çözeltiyi boşaltmak için kullanılan sevk maddesi vardır. Halk arasında biber gazı da denilen OC en çok tercih edilen göz yaşartıcı maddedir. Çünkü CN ve CS maddelerinden daha kullanışlı ve daha az yan etkilere sahiptir. Temizlenmesi son derece kolaydır. Özündeki biberden dolayı temas ettiği yerde çok fazla yanmaya sebep olur. OC, acı biberden elde edilen doğal göz yaşartıcı bir maddedir. Sıvı haldeki çözelti şeklinde kullanılır. Etkisini 3-15 saniye arasında gösterir ve 15-30 dakika içerisinde kaybolur.

Göz Yaşartıcı Spreyleyler

Spreyleyler gösterici veya saldırganları etkisiz hale getirmede güç kullanmayı gerektirmeyen etkili bir savunma aracıdır. Aktif maddesi OC'dir. Sprey içerisinde bulunan tamamen doğal olan OC konsantresi, itici gaz basıncı marifetiyle aerosol veya sıvı olarak dışarıya atılır.

Gaz spreyleyleri, içerisindeki itici gaz basıncından azami ölçüde yararlanmak için çalkalandıktan sonra dik konumda gösterici grup içerisindeki şahıs ya da şahıslara karşı en az 1 (bir) metre mesafeden baş bölgesinin bir karış yukarısı hedef alınarak ve daire çizilmek suretiyle kullanılır. Ancak,

spreyin dozu görevliye karşı yapılan müdahale ve direnişin durumuna göre orantılı olarak artırılabilir. Spreyler rüzgarın yönü dikkate alınarak kullanılır. OC gaz içeren el spreyi şeklindeki tüplerin içerisindeki gaz boşaldıktan sonra tekrar dolumu yapılmamaktadır.

100 ml OC gaz spreyi:

- İçerisindeki OC gaz solüsyonu ve kullanılan itici ve taşıyıcı maddeler, insan ve çevre sağlığına zararlı değildir ve alev almaz.
- Spreyler $-25/+50$ °C de ve %98 nem ortamında kullanılabilir.
- Bireysel kullanım içindir. En fazla birkaç kişiyi etkilemektedir.
- 1-3 metre arası mesafede etkilidir.
- Yakın mesafe müdahalelerde ve saldırganlık gösteren şahıslar ile kendi aralarında kavga edenleri ayırmada kullanılır.
- En az (1) bir metre mesafeden, baş bölgesinin bir karış yukarısı hedef alınarak ve daire çizilmek suretiyle kullanılır.

400 ml OC Gaz Spreyi:

- İçerisindeki OC gaz solüsyonu ve kullanılan itici ve taşıyıcı maddeler, insan ve çevre sağlığına zararlı değildir ve alev almaz.
- Spreyler $-25/+50$ °C de ve %98 bağıl nem ortamında kullanılabilir.
- 1-5 metre arası mesafede etkilidir.
- Yakın mesafe müdahalelerde ve saldırganlık gösteren şahıslar ile kendi aralarında kavga edenleri ayırmada kullanılır.
- En az (1) bir metre mesafeden, baş bölgesinin bir karış yukarısı hedef alınarak ve daire çizilmek suretiyle kullanılır.

Göz Yaşartıcı Gazların Yayılma Yolları

Göz yaşartıcı maddeler; katı, sıvı, gaz ve aerosol halde bulunabilmektedir. Bu maddelerin buldukları hal, kullanım amaçları ve yayılacakları alana göre farklı yayılma yöntemleri geliştirilmiştir. CS ve OC gibi göz yaşartıcı maddeler normal ısı derecesinde fark edilebilir bir şekilde buharlaşmaz. Bu maddelerin yayılması için bazı vasıtalara ihtiyaç vardır.

Yanma ile (Dumanla) Yayılma: CS maddesi yanabilir ve ısı çıkartabilir bir madde ile karıştırılır. Bu karışım bir muhafazanın içerisine yerleştirilir ve beraberine bir ateşleyici konulur. Ateşleme gerçekleştikten sonra karışım içerisindeki CS ısı ile buharlaşır ve muhafaza içerisinden perdeleme dumanı ile birlikte dışarıya yayılır.

Patlama ile Yayılma: CS maddesi plastik bir muhafaza içerisine konulur ve bir patlayıcı madde ile patlatılmak suretiyle havaya yayılır. Bu yöntemle yaymada, kimyasal maddenin yayılma süresi daha kısadır. Tekrar geriye atılma ihtimali yoktur.

Aerosol (Buhar) Şeklinde Yayılma: Göz yaşartıcı madde çözelti haline getirilip sıkıştırılarak itici gaz ile birlikte basınçlı bir kaba konulur. İtici gaz sayesinde basınçtan yararlanarak aerosol olarak dışarıya püskürtülür.

Sisleme Şeklinde Yayılma: Göz yaşartıcı madde bir makine sayesinde duman haline getirilerek ortama yayılır. Kalın bir toz bulutu oluşturduğundan psikolojik etkisi daha fazladır.

Göz Yaşartıcı Gazların Etkileri

Göz yaşartıcı gazlar insan vücudunda göz, deri ve solunum yolları üzerinde tahrişe sebep olur. Maruz kalınan doz ve maruz kalınan süre insan vücudu üzerindeki etkileri açısından çok önemlidir. Bu nedenle kullanıcıların talimatlara uygun hareket etmesi gerekmektedir. Göz yaşartıcı maddelere maruz kalındığında geçici bir süre ile aşağıdaki belirtiler meydana gelir.

- Aktif maddesi gereği göz yaşartır, göz bebeklerini etkiler. Göz kapaklarının istemsiz olarak kapanması ve gözyaşına bağlı olarak bulanık görme yaşanabilir.
- Göz, burun, boğaz, cilt ve gözlerde yanma ve batma etkisi oluşturur. Vücut ısısı ve nemi ile göz yaşartıcı maddenin etkisi artabilir.
- Öksürük ve mide bulantısı yapabilir.
- Maruz kalınan dozun yüksek olması durumunda kusma ve nefes darlığı meydana gelebilir, göğüs sıkışması, boğulma hissi ve panik duyguları ortaya çıkabilir.
- Sinüsleri etkiler, ağız ve burun salgıları artar.
- Teneffüs edilmişse diyaframda kasılma olabilir.

- Parlak ışıklara karşı aşırı duyarlılık oluşabilir.
- Baş dönmesi ve sersemleme, geçici olarak koordinasyon bozukluğu meydana gelebilir.
- Göz yaşartıcı gazın etkisi ortalama 15-30 dakika gibi bir sürede geçer.

Göz Yaşartıcı Kimyasal Gazların Kullanım Esasları

- Göz yaşartıcı maddeler amacı dışında ve gerekli tedbirler (sağlık ekibi gibi) alınmadan kullanılmamalıdır. Göz yaşartıcı gazlar kullanılmadan önce topluluğun duyabileceği şekilde göz yaşartıcı gaz kullanılacağı ve dağılımları gerektiği yönünde ikaz edilmelidir.
- Göz yaşartıcı maddeler gaz ekibinden sorumlu amirin şartları değerlendirmesi neticesinde, vereceği taktik doğrultusunda ve belirttiği dozda kullanılır.
- Göz yaşartıcı maddeler yetkili kılınmış ve iyi eğitim görmüş personel tarafından kullanılmalıdır. Buna uyulmazsa göz yaşartıcı maddeler tehlikeli olabilir veya ölüme neticelenebilir.
- Göz yaşartıcı maddelerin etkilerinden en iyi şekilde istifade edebilmek için rüzgarın yönü ve hızı hava sıcaklığı gibi meteorolojik faktörler göz önünde bulundurulmalıdır.
- Göz yaşartıcı maddelerin dozu topluluğun veya kişinin direncine ve karşı koymasına orantılı olarak kademeli bir şekilde arttırılır.
- Kapalı alanlarda veya toplumsal olaylarda gaz kullanıldığında personelin kesinlikle gaz maskesi takması gerekir.
- Fişekler veya roketler insan vücuduna doğru atılmaz.
- Spreyler kullanılırken bir kişiye bir sıkım olarak en az 1 m. mesafeden sıkılır.
- Göz yaşartıcı maddeler direniş ve saldırısına son vermiş kişilere karşı asla kullanılmaz.

Göz Yaşartıcı Mühimmatın Açık Alanlarda Kullanım Taktikleri

Toplumsal olaylarda kalabalığı daha küçük parçalara bölerek dağıtmak, aralarındaki etkileşimi zayıflatarak tahrikçilerin etkilerinden diğerlerini kurtarmak için göz yaşartıcı maddeler kullanılabilir. Toplumsal olaylarda göz yaşartıcı madde kullanımında beş önemli husus dikkate alınmalıdır.

1. Rüzgârın olup olmadığı, varsa hangi yönden estiği tespit edilmelidir. Buna göre de grubun gazın etkisinde kalabilmesi için göz yaşartıcı gazların hangi noktalara atılacağı tespit edilerek atılmalıdır. Rüzgârın olmaması halinde ise gazın yayılması için uygun taktiklerin düşünülmesi gerekir.

2. Rüzgârın ani yön değiştirmesinden veya başka zaruretlerden dolayı güvenlik güçlerinin de gazdan etkileneceği düşünülerek gaz maskesi bulundurmaları ve gerektiğinde kullanmaları gereklidir.
3. Gazdan etkilenen şahışların kaçış yollarının açık tutulmasıdır. Kaçış yolu açık tutulmazsa kalabalığı dağıtmak mümkün olmadığı gibi sıkıştırılan insanlar da daha fazla saldırganlaşırlar. Ayrıca kaçış yolunun iyi tayin edilmesi gereklidir. Kalabalığın tahribat yapabileceği, iş merkezlerinin ve yerleşim merkezlerinin bulunduğu bölgelere geçiş kapatılmalı, grubun zarar verme ihtimali en düşük olan ve küçük parçalara ayırma imkânı bulunan bölgelere kaçış yolları açık tutulmalıdır.
4. Kullanılacak olan mühimmatların menzilin ne kadar olduğunun bilinmesi ve buna göre hedeflenen noktaya ulaşıp ulaşamayacağının düşünülerek, uygun mesafeden atılması gerekir. Ayrıca mühimmatın geri atılabileceği ve etki alanı da düşünülerek, toplumsal olayın durumuna uygun mühimmatların kullanılması gereklidir.
5. Kalabalığın özellikleri ve büyüklüğü dikkate alınmalıdır. Çok büyük bir topluluğun ortasına gaz mühimmatları atıldığında içeriden dışarıya doğru bir kaçış olacağı düşünüldüğünde, bu büyük topluluğun dış kısmındakilerin gazdan etkilenmedikleri için açılmayabilecekleri ve ezilmelerin olabileceği düşünölmelidir.

Göz Yaşartıcı Mühimmatın Kapalı Alanlarda Kullanım Taktikleri

- Göz yaşartıcı mühimmatların yoğunlaşması kapalı alanlarda daha fazla olacağından dozajlarının iyi hesaplanması gerekmektedir. Aksi halde solunum yolları, kalp ve ciğer rahatsızlıkları bulunanlar ile çocuklar ve yaşlılar üzerinde öldürücü veya sakatlık verici etki oluşturabilir.
- Ayrıca kullanılacak mühimmatın cinsi de iyi tespit edilmelidir. Kapalı alanlara yoğunluğu düşük mühimmatlar (sprey vb.) tercih edilmelidir.
- Yoğunluğu yüksek olan gaz el bombalarının kullanımından kaçınılmalıdır.
- Kapalı alanda göz yaşartıcı gaz kullanımında amaç, içerdeki şahışları dışarıya çıkmaya zorlamaktır. Öncelikle içerideki şahışların kaçabileceği diğer odalara gaz fişekleri atılmalı, daha sonra buldukları oda gazlanmalıdır. Büyük binalarda bu işlem en üst kattan başlanarak kaçış istikametinin aşağıya doğru olması sağlanmalıdır. Ayrıca, şahışların kaçış istikametleri güvenli bir şekilde boş bırakılmalıdır.
- Araçlarda bulunan şahışları etkisiz hale getirmek için araç camlarını delebilecek fişekler kullanılmalıdır. Aracın içine göz yaşartıcı gaz yayıldıktan sonra kapılar açılarak şahışlar gazlı ortamdan kurtarılmalıdır.

İlk Yardım Esasları

Göz yaşartıcı gaz kullanımında amaç; göstericilerin vücut bütünlüğüne herhangi bir zarar vermeden direncini kırarak dağılmalarını sağlamaktır. Göz yaşartıcı gazın etkisine maruz kalan şahıslar, panik yaparak gazın etkilerinin artmasına sebep olmaktadır. Göz yaşartıcı gaz, sprey (aerosol) şeklinde kullanılmışsa vücuttaki etkisi bölgeseldir. Toz veya duman şeklinde kullanılmışsa vücudun hemen her tarafını, özellikle de açık olan bölgelerini etkisi altına alacaktır.

Göz yaşartıcı gaza maruz kalan şahıslara karşı aşağıda belirtilen ilkyardım esasları uygulanır

- Normal nefes almaya çalışılır.
- Şahıslar göz yaşartıcı maddenin bulunduğu gazlı ortamdan hemen uzaklaştırılır ve mümkün ise açık alana çıkartılır.
- Gözler ovuşturulmadan mümkünse açık tutulmalı, lens varsa çıkarılmalıdır.
- Gözler rüzgâra veya varsa vantilatöre karşı açık tutulur. Bu davranış gözlerin temizlenmesini hızlandırır.
- Vücudun açık yerleri ile özellikle gözler ovuşturulmadan soğuğa yakın ılık suyla yıkanır. Ağız ve buruna su alınarak gargara yapılır.
- Terleme, göz yaşartıcı gazın etkisini artıracığından gaza maruz kalan kişi terlemeyi engellemek için fazla hareket ettirilmez.
- Göz yaşartıcı maddenin bulaştığı giysiler çıkarılır, partiküllerden arındırmak amacıyla havalandırılır ve gerekiyorsa yıkanır.
- Göz yaşartıcı maddelerin bulaştığı yerlere krem, merhem, yağ, losyon gibi maddeler sürülmez. Bu maddeler gaz partiküllerinin cilde yapışmasına ve etkisinin artmasına neden olurlar.
- Maruz kalan şahıslarda asabiyet, sinir hali, yanma hissi öksürük, boğulma-nefes darlığı hissi ve panik meydana gelebileceği için, gazdan etkilenmiş kişi ile konuşularak onun rahatlama ve sakinleşmesi sağlanır.
- Göz yaşartıcı gazın ortamdaki uzaklaştığında, tamamen gazın etkisinden kurtulmak için soğuğa yakın ılık su ile duş alınmalıdır.
- Beklenmeyen etki ve reaksiyon ortaya çıkması halinde göz yaşartıcı gazdan etkilenen şahıs derhal hastaneye götürülür

GAZ MASKELERİ VE FİLTRELER

Gaz Maskesi

Gözleri ve yüzü örterek kullanıcıyı göz yaşartıcı gazların (CS ve OC) etkisinden koruyan malzemedir. Göz yaşartıcı gazlarla müdahalede bulunulması halinde gaz filtresi ile birlikte kullanılır. Gaz maskesi; yüz parçası grubu, görme grubu, ses aktarıcısı, çıkış valfi grubu, giriş valfi ve süzgeç tutucusu grubu, baş bağı grubu ve hava yastığından oluşur.

Gaz maskelerinin ekonomik ömrü 10 yıldır. Gerekli bakım ve özen gösterildiğinde maskenin kullanımı uzun ömürlü olacaktır. Göz yaşartıcı gaza maruz kalınmış ise gaz maskesi su, sabun ve sodalı su ile yıkanarak temizlenir. Yüze temas eden kısımlar yumuşak bir fırça ile fırçalanır daha sonra iyice durulanır. Maskenin içerisindeki su boşaltılır ve oda sıcaklığında kendi halinde kurutulur.

Gaz Filtresi (Süzgeçler)

Filtreler; Göz yaşartıcı gazlara (CS, OC vb.) karşı açık ve kapalı alanlarda gazlı havayı emerek kullanıcının temiz hava teneffüs etmesini sağlayan ve gaz maskesi ile birlikte kullanılan malzemedir.

Gaz filtreleri amonyak gazına, doğal gaza, karbonmonoksit gazına karşı ve insanın yaşaması için gerekli olan havadaki oksijen miktarının %18 oranının altında olduğu durumlarda kullanılmaz.

Gaz filtreleri alüminyum folyo kaplı orijinal ambalajlarında 10 yıl depolanma ömrüne sahiptir. Filtreler -30 C° ve +50 C° sıcaklıkları arasında kullanım özelliğine sahiptir. Gaz filtrelerinin kullanım süresi, filtre çeşidine ve

ortamdaki göz yaşartıcı maddenin yoğunluğuna göre değişmekte olup, nefes almakta zorlanmaya başlandığı andan itibaren gaz filtresinin değiştirilmesi gerekir. Gaz filtreleri açılmış olan kapakları sıkıca kapatılarak hava almayan bir poşet içerisinde muhafaza edilmek suretiyle daha uzun süreli kullanılabilir.

Gaz Filtreleriyle İlgili Genel Bilgiler

- Gaz filtreleri yalnızca eğitim almış personel tarafından kullanılmalıdır.
- Atmosferin gaz yoğunluğunun çok hızlı değiştiği durumlarda da aynısı geçerlidir.
- Herhangi bir şüphe durumunda, gaz maskesi kullanılmalıdır.
- Olası oksijen fazlalığı ya da kıtlığı, ya da gaz dönüşümleri sebebiyle (karbondioksit v.b.) filtre cihazı kapalı alanlarda kullanılmamalıdır, (su deposu, tünel vb)
- Filtre cihazı havada ki oksijen yoğunluğu % 18-23 arasında iken kullanılmalıdır.
- Normal bir filtre karbonmonoksit, karbondioksit ve nitrojen gibi gazlara karşı koruma sağlamaz.
- Kullanmadan önce filtrenin durumunu ve açılmamış olup olmadığını kontrol edilmelidir. Şiddetli bir baskı ya da etkiye maruz kalmış filtreler değiştirilmelidir. Zarar görmüş olabilir.
- Filtrenin kullanım amacına uygun olup olmadığı kontrol edilmelidir. Son kullanma tarihini kontrol edilmelidir. Kullandıktan sonra, filtre yeniden kullanılacaksa, açılmış olan filtre sıkıca kapatılmalıdır, fakat açıldıktan sonra 6 ay içerisinde mutlaka değiştirilmelidir.

- Filtre ya da filtreler maskeye sıkıca yerleştirilmelidir. Maskede her zaman aynı cins ve sınıfta filtreler kullanılmalıdır.
- Bir filtrenin kullanım süresi muhteviyatına, gaz emicinin gazı yoğunlaştırma özelliğine ve cinsine, kullanıcının nefes alma periyoduna ve diğer faktörlere bağlıdır. Gözlerde hassasiyet, ağızda kötü tat ya da buharın varlığı gaz filtresinin kullanma süresinin dolduğunu gösterir.
- Normal şartlarda 60 dakika filtrenin kullanım ömrü gazın yoğunluğuna göre 30 dakikaya kadar düşebilir. Partikül ya da kombine filtreler en az nefes alma direnci yükselmeye başladığında değiştirilmelidir.
- Filtrelerin kullanım sıcaklık aralığı - 30 C / + 50 C dir.

Gaz maskesinin takımı ve yüze uygunluğunun kontrolü

Gaz Maskesinin Takılması

Maskenin bağlama kayışlarını olabildiğince açın. Ellerinizi maskenin içine sokarak alt ve yan bağlama kayışlarını gerdirin. Çenenizi maske içine yerleştirin ve bağlama takımını kafanıza geçirin bağlama takımı ağ kısmı başınızın arkasına doğru yerleşmiş olmalıdır. Maske, bağlama kayışlarının simetrik olarak sıkılanması ile yüze tam olarak oturtulmuş olur. Önce ense kayışlarını arkaya çekerek (dışa doğru değil) başlanmalıdır. Daha sonra şakak kayışları ve en son olarak üst kayışlar ayarlanır. Bu şekilde yapıldığında Kafa ağ kafa arkasında merkezlenmiş olur. Maske tam yerleştiğinde yüzde, yumuşak ve yüze tam dağıtılmış bir basınç sağlar. Görevlinin uzun saçlı, uzun sakallı, gözlüklü veya kafa-çene yapısının aşırı geniş veya küçük olması gaz maskesinin doğru takımına veya kullanılmasına etki eden faktörler olduğu unutulmamalıdır.

Kişilere göre ayarlama

Gaz kaçağını önlemek için baş bağlarından çekmek gerekmektedir, ancak fazla çekilirse şakaklarda basınç oluşturur ve genel bir rahatsızlık verir. Maskeyi giyerken çeneni yüz parçasının içine zorladığında baş bağının kafanın arkasında merkezle ve bir elinle tut, diğer elinle alın bağlarını boş kalacak şekilde gerginleştir, (baş bağları ani ve hızlı çekmekle daha kolay ayarlanabilir.)

Maskenin yüze uygunluğunun kontrolü

Gözbebeğin ile camların merkezlerinin aynı doğrultuda olması gerekir. Maskenin göz etrafına gözü kapatacakmış gibi baskı yapmaması için gergin olmamasını kontrol et, maskenin acı verecek şekilde burnuna ve boğazına baskı yapmadığına, kulakların üzerine gelmemesine ve çenenin üzerine fazlaca gelip de boğazına kesmemesine dikkat et. Eğer küçük boşluk ve kanallar varsa bağlardan ayarla, hala maskeye uyum sağlanamıyorsa bir küçük veya bir büyük boy maskeyle değiştir.

Sızıntı

Avuç içi ile süzgecin hava girişini kapat, normal olarak nefes al ve nefesini 10 sn. tut. Yüz parçası içe doğru çöküyorsa iyi bir uyum sağlanmış demektir. Eğer maskede çöküntüler oluşmuyorsa maske yüze göre iyi ayarlanmamış demektir. Ayrıca, uzun saçlar ve uzun sert sakallar sızdırmaya neden olabilir.